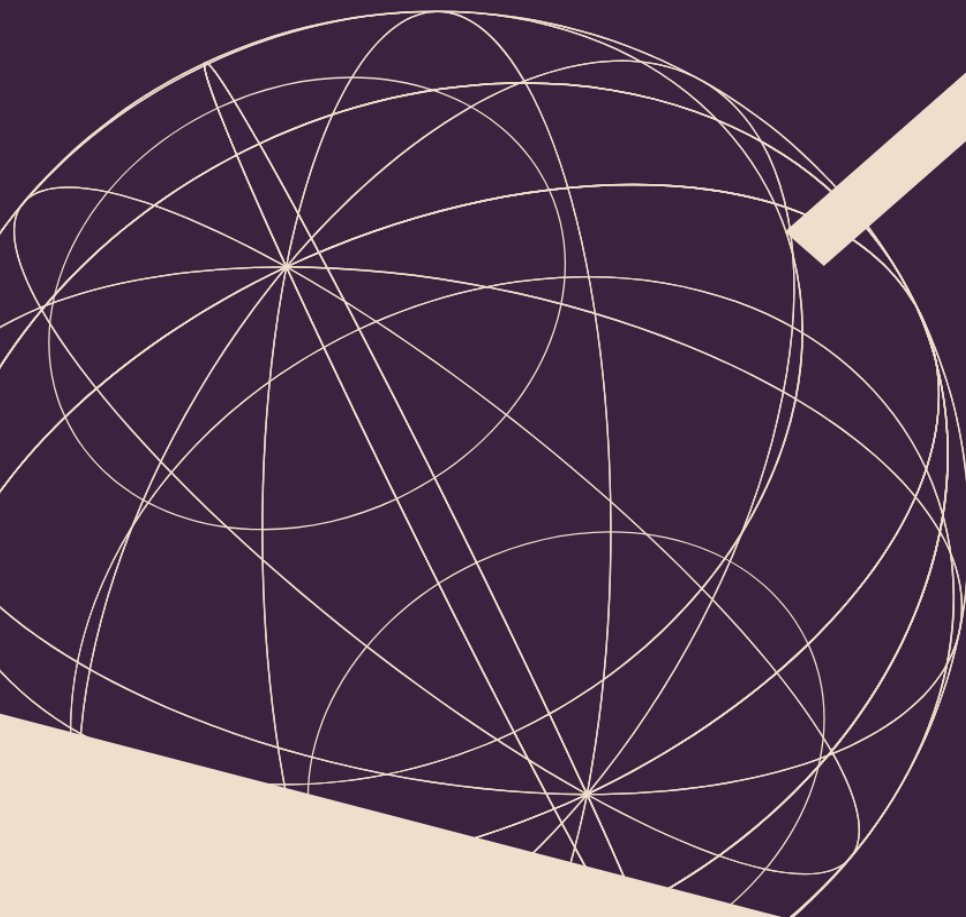

**Recognize
Resist
Rise up**

Zkušenosti poslankyň s genderově podmíněným násilím

Mezinárodní srovnávací zpráva

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Projekt Rozpoznat, bránit se, postavit se: Řešení
genderově podmíněného násilí na ženách v politice je
spolufinancován Evropskou unií.

FÓRUM 50%

Zkušenosti poslankyň s genderově podmíněným násilím

Mezinárodní srovnávací zpráva

možnost volby
FREEDOM OF CHOICE

Diversity in
Leadership

Spolufinancováno
Evropskou unií

Vyjádřené názory a stanoviska jsou však pouze názory a stanoviska autorek a autorů a nemusejí nutně odrážet názory a stanoviska Evropské unie nebo Evropské komise. Evropská unie ani orgán poskytující podporu za ně nemohou nést odpovědnost.

Obsah

Úvod	2
Politický kontext zkoumaných zemí	3
Metodologie	3
Hlavní zjištění	5
Psychologické násilí	6
Online násilí	10
Sexualizované násilí	14
Ekonomické násilí	16
Fyzické násilí	20
Nahlašování incidentů	25
Dostupné mechanismy a zkušenosti s nahlašováním	26
Překážky nahlašování	28
Efektivita existujících nástrojů	31
Negativní dopady na politickou aktivitu	33
Závěr	35

Úvod

Přestože se v posledních desetiletích zastoupení žen ve veřejných funkcích celosvětově výrazně zvýšilo, ženy nadále čelí zásadním strukturálním překážkám, které jejich politické působení omezují. Jednou z nejzávažnějších a zároveň často nejméně viditelných překážek je genderově podmíněné násilí na ženách v politice (Violence Against Women in Politics – VAWiP).

Dle definice Organizace spojených národů z roku 2018 spadá pod tento pojem jakýkoli akt genderově podmíněného násilí nebo hrozba takového jednání, které vedou k fyzické, sexuální nebo psychické újmě a jsou namířeny proti ženě v politice proto, že je ženou, případně dopadají na ženy disproportčně¹. Tento koncept² zahrnuje fyzické útoky a sexuální obtěžování, nenávislné projevy v online prostoru, psychologické zastrašování, ekonomické vylučování i symbolickou delegitimizaci³.

Genderově podmíněné násilí přitom není pouze souborem izolovaných incidentů. Toto násilí má systematický a opakující se charakter, jehož cílem i důsledkem je omezování politického působení žen a udržování mužské dominance v politickém prostoru. Z tohoto pohledu představuje přímé ohrožení integrity demokratické participace.

Tato komparativní zpráva vznikla v rámci projektu Recognize, Resist, Rise Up (3R), konkrétně v rámci pracovního balíčku 3 (WP3). Shrnuje výsledky empirického výzkumu realizovaného v národních parlamentech pěti členských států Evropské unie – České republiky, Maďarska, Irsku, Německa a Slovenska. Cílem bylo identifikovat společné evropské vzorce i rozdíly vycházející z národních kontextů a přispět k tvorbě institucionálních opatření, která posílí bezpečnost žen v politice a podpoří jejich rovné zastoupení. Výzkum probíhal v letech 2025–2026 v rámci společného tematického a etického rámce, který umožnil přímé srovnání navzdory odlišným politickým a institucionálním podmínkám jednotlivých zapojených zemí.

Empirický materiál ze všech pěti zemí vychází z polostrukturovaných hloubkových rozhovorů, online dotazníků nebo kombinace obou metod. V některých případech byl doplněn také analýzou dokumentů a obsahu sociálních sítí. Osloveny byly všechny poslankyně národních parlamentů v jednotlivých zemích. Na Slovensku se do výzkumu zapojilo 82 % z 33 oslovených poslankyň, v České republice 61 % z 67, v Maďarsku přibližně 39 % z 31 a v Irsku 34 % ze 70 oslovených političek. V Německu byla návratnost online dotazníku – z celkového počtu 205 současných a 36 bývalých poslankyň Bundestagu – velmi nízká. Německá data je proto třeba chápat především jako kvalitativní a ilustrativní materiál, nikoli jako podklad pro statistické zobecnění.

Komparativní analýza strukturuje své závěry do osmi tematických oblastí: psychologické násilí, online násilí, sexualizované násilí, ekonomické násilí, fyzické násilí, dopady na politické působení, způsoby nahlašování incidentů a hodnocení existujících mechanismů a nástrojů. Tyto kategorie vycházejí z rámců Meziparlamentní unie (IPU) a OSN pro násilí na ženách v politice⁴.

¹ Simonovic, D. (2018). *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences: Violence against women in politics*. UN General Assembly, A/73/301.

² Bardall, G., Bjarnegård, E., & Piscopo, J. M. (2020). How is political violence gendered? Disentangling motives, forms, and impacts. *Political Studies*, 68(4), 916–935.

³ Krook, M. L. (2020). *Violence against Women in Politics*. Oxford University Press.

⁴ *Sexism, Harassment and Violence against Women Parliamentarians*. Inter-Parliamentary Union (2016).

Metodologie a podmínky srovnatelnosti jsou podrobně popsány v metodologické kapitole. Kapitoly věnované hlavním zjištěním následně přinášejí empirickou analýzu jednotlivých kategorií na základě syntetizovaných vzorců, citací respondentek a kontextuálních interpretací vycházejících z dat ze všech pěti zemí.

Politický kontext zkoumaných zemí

Pět zkoumaných zemí představuje odlišné politické a institucionální kontexty, které přímo ovlivňují podobu, intenzitu i viditelnost genderově podmíněného násilí v politice.

V České republice sice ve volbách v roce 2025 uspěl rekordní počet žen, tento výsledek však byl do značné míry důsledkem preferenčního hlasování voličů, nikoli systémových změn ve způsobu sestavování kandidátních listin. V Maďarsku probíhal výzkum během parlamentního období 2022–2026, na jehož konci ženy tvořily 15,6 % poslanců a poslankyň (jarní volby v roce 2026 tento podíl výrazně proměnil). Obě země spojuje absence institucionálních mechanismů a skutečnost, že ani jedna neratifikovala Istanbulskou úmluvu. Stejná situace platí také pro Slovensko, které zároveň vykazuje jeden z nejslabších výsledků v hodnocení Indexu genderové rovnosti Evropského institutu pro rovnost žen a mužů (EIGE)⁵.

Irsko je jedinou zkoumanou zemí, kde fungují zákonné genderové kvóty a kde parlament vytvořil formální pracovní skupinu pro bezpečnou politickou participaci⁶. Z institucionálního hlediska jde proto o nejrozvinutější případ, pokud jde o existující nástroje prevence a nahlašování incidentů.

V Německu se zhoršování politické kultury, částečně podmíněné vzestupem krajně pravicového populismu, spolu s rostoucím počtem nenávislně motivovaných útoků na politiky a političky prolíná se stagnací nebo dokonce poklesem zastoupení žen v politice.

Navzdory rozdílům v kontextech vykazují všechny země překvapivě shodné rysy ve zkoumané problematice: v žádném ze zkoumaných parlamentů neexistuje samostatný a závazný institucionální mechanismus zaměřený na řešení genderově podmíněného násilí v politice; online prostředí ve všech zemích představuje nejrozšířenější a nejintenzivnější prostor, v němž k násilí dochází; a míra nahlašování incidentů je výrazně nižší než skutečný rozsah zkušeností političek s násilím. Tato „neviditelnost“ – kdy většina případů zůstává nenahlášena, pachatelé nenesou odpovědnost a násilí se postupně stává „normou“ – platí pro všechny země, bez ohledu na jejich specifický kontext.

Metodologie

Tato komparativní analýza vznikla v rámci mezinárodního projektu Recognize, Resist, and Rise-Up: Tackling Gender-based Violence against Women in Politics. Metodologicky vychází z výzkumu realizovaného v pěti partnerských zemích – v České republice, Německu, Maďarsku, Irsku a na Slovensku – v rámci jednotlivých národních výzkumných částí projektu.

⁵ EIGE Gender Equality Index 2025 – European Institute for Gender Equality (2025), <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2025>

⁶ https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/parliamentaryBusiness/other/2024-05-15_task-force-on-safe-participation-in-political-life_en.pdf

Cílem zprávy je syntetizovat a představit zjištění o genderově podmíněném násilí, kterému čelí ženy působící v parlamentech těchto pěti zemí. Výzkumné týmy v jednotlivých státech navrhovaly sběr dat v rámci společného tematického rámce zaměřeného na výskyt, povahu, zdroje a dopady genderově podmíněného násilí vůči političkám. Současně však metodické nástroje a postupy přizpůsobily specifickému politickému a institucionálnímu kontextu své země. Tato syntéza proto identifikuje společné metodologické základy a zároveň upozorňuje na významné rozdíly v přístupech i klíčové aspekty důležité pro mezinárodní srovnání.

Všech pět výzkumů se zaměřovalo na stejnou cílovou skupinu: ženy vykonávající poslanecký mandát v době sběru dat. Ve čtyřech zemích – v České republice, v Irsku, na Slovensku a v Německu – byly osloveny všechny poslankyně, šlo tedy o formu úplného souboru respondentek. Maďarsko původně zvolilo stejný přístup, nicméně kvůli nízké návratnosti způsobené politickými okolnostmi následně přešlo na metodu „snowball sampling“, tedy získávání dalších respondentek prostřednictvím kontaktů již zapojených účastnic.

Sběr dat probíhal ve všech pěti zemích mezi listopadem 2025 a březnem 2026.

Míra návratnosti se mezi jednotlivými výzkumy výrazně liší a přímo souvisí jak se zvolenou metodou sběru dat, tak s politickým kontextem konkrétní země.

Tabulka 1: Míra návratnosti a zastoupení žen v parlamentu podle jednotlivých zemí⁷

Země	Počet křesel v parlamentu	Počet poslankyň (abs.)	Podíl poslankyň (%)	Počet poslankyň oslovených k výzkumu (abs.)	Počet respondentek (abs.)	Míra návratnosti (%)
Česká republika (CZ)	200	67	33,5 %	67	41	61%
Maďarsko (HU)	199	31	15,6 %	31	12*	~39%*
Irsko (IE)	234	70	29,9 %	70	24	34%
Slovensko (SK)	150	33	22,0 %	33	27	82%
Německo (DE)	630	205	32,5 %	205 (+ 36 bývalých)	22**	~4%*

* Maďarsko: 11 rozhovorů + 1 dotazníková odpověď; míra návratnosti odráží kombinovanou účast.

** Německo: celkem bylo získáno 22 dotazníků (z toho 16 plně vyplněných) od současných i bývalých členek Bundestagu.

***Přibližně 4% míra návratnosti mezi současnými poslankyněmi.

⁷ V zemích s dvoukomorovým parlamentním systémem se zpráva zaměřuje výhradně na dolní komory parlamentu.

Nejvyšší míry zapojení dosáhlo Slovensko, kde se výzkumu zúčastnilo 82 % oslovených poslankyň. Tento výsledek může souviset jak s menším počtem žen v parlamentu (33 poslankyň), tak s intenzivním a dlouhodobým oslovováním respondentek. Vysokou návratnost zaznamenala také Česká republika, kde se zapojilo 61 % z celkového počtu 67 poslankyň. V obou případech byly hlavní metodou sběru dat rozhovory, které u elitních respondentek zpravidla vedou k vyšší míře participace než samostatně vyplňované dotazníky.

V Irsku dosáhl anonymní online dotazník návratnosti 34 %. Německé online šetření zaznamenalo přibližně čtyřprocentní účast mezi současnými členkami parlamentu. Německý výzkumný tým na toto omezení otevřeně poukazuje a upozorňuje, že vzhledem k nízké návratnosti bylo možné získaná kvantitativní data analyzovat pouze kvalitativně – tedy jako explorativní a ilustrativní vzorek, nikoli jako reprezentativní soubor.

Míra zapojení v Maďarsku byla výrazně ovlivněna politickými faktory. Zatímco opoziční poslankyně byly ochotnější se výzkumu účastnit, političky spojené s vládními stranami účast často odmítaly, odkládaly nebo od ní po předchozím souhlasu ustoupily. Výzkumný tým upozorňuje, že právě tato asymetrie sama o sobě odráží politickou citlivost tématu genderově podmíněného násilí v současném maďarském institucionálním prostředí.

Ve všech pěti studiích se zároveň objevovala absence odpovědí od některých politických stran či parlamentních klubů. Česká a maďarská zpráva detailněji popisují zapojení jednotlivých stran, zatímco slovenský tým se rozhodl stranickou příslušnost ve zveřejněné analýze vůbec neuvádět, aby lépe chránil identitu respondentek.

Hlavní zjištění

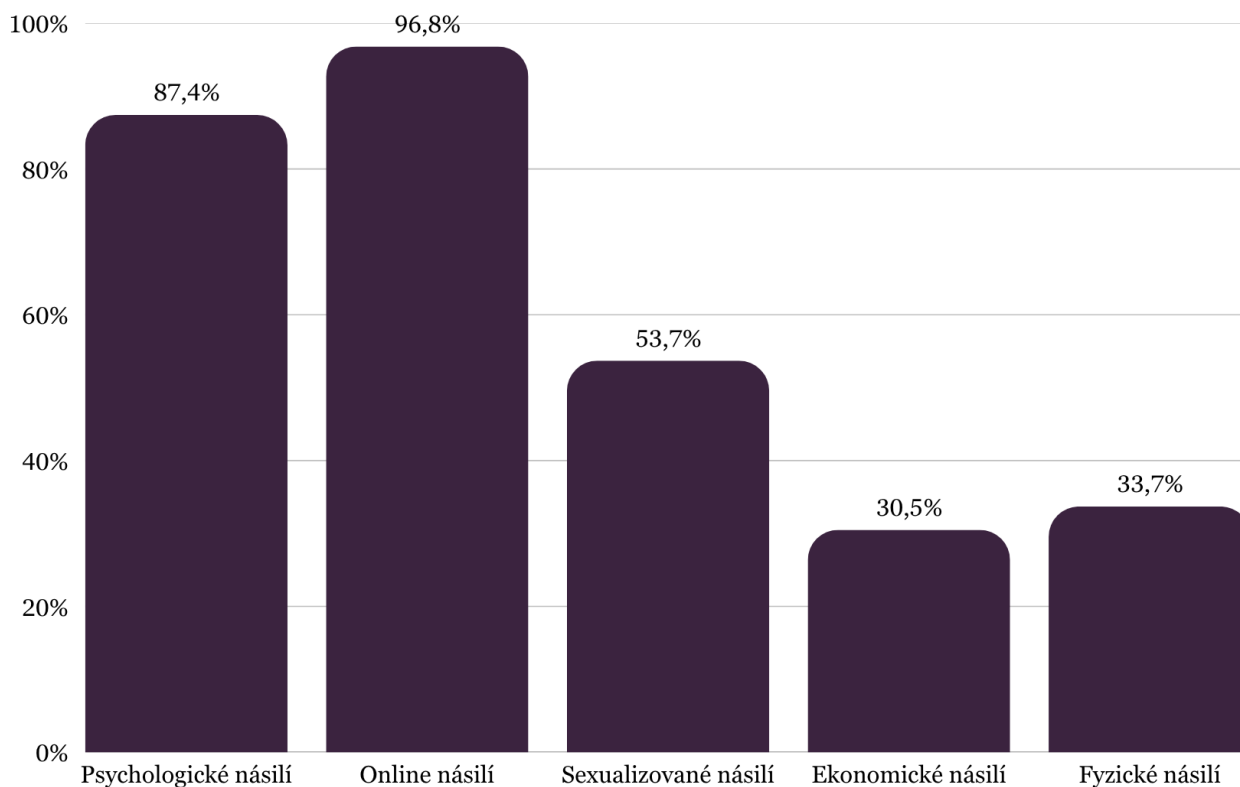
Komparativní zjištění ze všech pěti zapojených zemí ukazují, že genderově podmíněné násilí vůči političkám je rozšířeným fenoménem, který má řadu vzájemně propojených podob. Přestože se výskyt i intenzita jednotlivých forem násilí v rámci jednotlivých zemí liší, data jednoznačně potvrzují, že násilí představuje významnou překážku plnohodnotné a rovné politické participace žen.

Zkušenosti popsané respondentkami zároveň naznačují, že jednotlivé formy násilí se často překrývají, vzájemně posilují a jsou intenzivnější zejména v obdobích zvýšené veřejné viditelnosti, například během volebních kampaní, parlamentních debat nebo následně po mediálních vystoupeních.

Graf 1 shrnuje výskyt pěti hlavních forem genderově podmíněného násilí, se kterými se poslankyně ve sledovaných zemích setkaly: psychologického násilí, online násilí, sexualizovaného násilí, ekonomického násilí a fyzického násilí.

Zjištění ukazují, že genderově podmíněné násilí nepředstavuje izolovaný ani okrajový jev. Naopak jde o strukturální a široce rozšířený fenomén, který je součástí politické zkušenosti žen napříč všemi zeměmi zahrnutými do výzkumu.

Graf 1: Zkušenost s různými formami genderově podmíněného násilí

Online násilí se ukazuje jako vůbec nejrozšířenější forma násilí – ve čtyřech kvantitativně srovnatelných zemích s ním mělo zkušenost 96,8 % respondentek. Těsně za ním následuje psychologické násilí s podílem 87,4 %, což naznačuje, že verbální útoky, výhrůžky, zastrašování a ponižující zacházení představují téměř univerzální součást zkušenosti žen v politice.

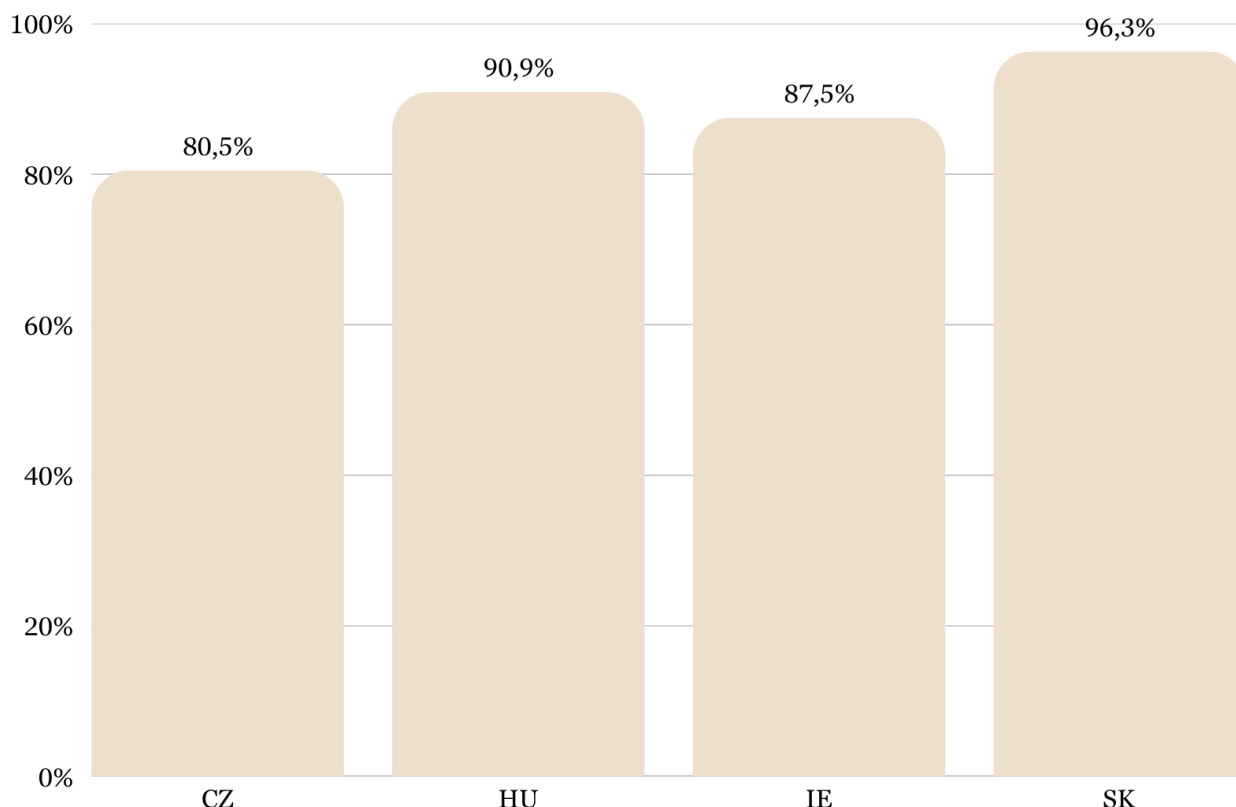
Sexualizované násilí uvedlo 53,7 % respondentek, zatímco fyzické násilí zažilo 33,7 % z nich. Ekonomické násilí, přestože jde o nejméně rozšířenou kategorii (30,5 %), představuje významný jev, který přímo oslabuje schopnost žen vykonávat svůj politický mandát.

Psychologické násilí

Psychologické násilí zahrnuje různé formy útoků, například sexistické či sexualizované poznámky, zveřejňování ponižujících nebo sexualizovaných obrazových materiálů, zastrašující chování či výhrůžky, včetně verbálních útoků a hrozeb násilím.

Graf 2 zachycuje výskyt psychologického násilí – v jakékoli formě – vůči političkám v České republice, Maďarsku, Irsku a na Slovensku. Ve všech čtyřech zemích vykazují data trvale vysokou míru výskytu této formy násilí.

Graf 2: Výskyt psychologického násilí (v jakékoli formě) v jednotlivých zemích

Nejvyšší výskyt psychologického násilí zaznamenalo Slovensko, kde tuto zkušenost uvedlo více než 96 % respondentek. Nejnižší podíl vykazuje Česká republika s 80 %, zatímco v Maďarsku dosahuje výskyt této formy násilí 91 % a v Irsku 88 %.

Tyto výsledky potvrzují, že psychologické násilí představuje závažný problém ve všech sledovaných zemích, což zároveň odpovídá i kvalitativním zjištěním z Německa. Respondentky popisují časté verbální útoky a zastrašující chování nejen na sociálních sítích, ale také při osobních setkáních. Pachateli jsou jak neznámé osoby ve veřejném prostoru, tak kolegové přímo v prostorách parlamentů.

Řada respondentek zároveň uvádí, že četnost i intenzita násilí narůstá po mediálně viditelných událostech, například po účasti v televizních debatách, tiskových konferencích nebo během volebních kampaní.

„U stánku s letáky přišel člověk, utrhl z letáku moji hlavu a přímo přede mnou ji snědl. To člověka opravdu vyděsí. Nebo na mě útočila skupina cyklistů s tím, že sice můžu být ‚sexbomba‘, ale jsem hloupá, protože hájím určité lidi.“ – respondentka (CZ)

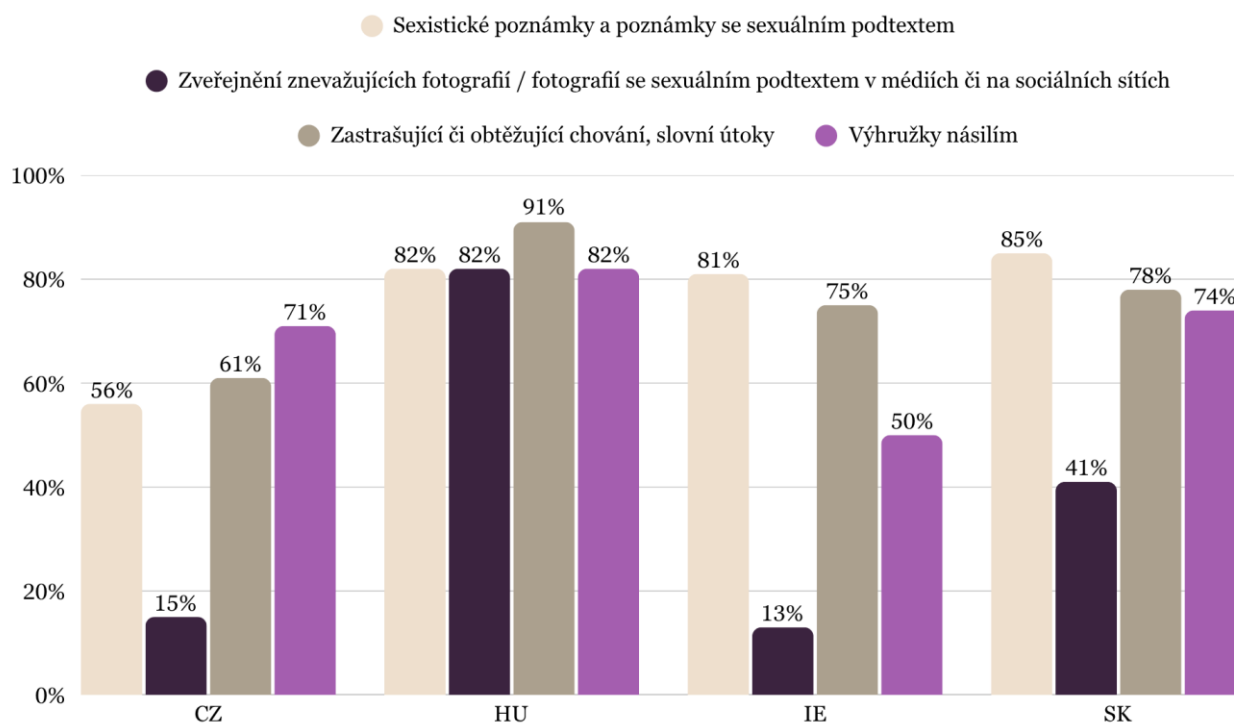
„Poslali na mě tajnou službu, aby mě zlomili.“ – respondentka (HU)

„Zvlášť po volbách bylo zřejmé, že jsem se tam musela dostat nějakým ‚způsobem‘ jen proto, že jsem žena. Takové komentáře jsou běžné. A musím říct, že to zasáhlo i mého syna – jeden jeho kamarád mu na školním hřišti řekl, že doma jeho rodiče mluvili o tom, a teď cituji: ‚tvoje máma asi musí opravdu dobře kouřit předsedu strany, když je teď všude vidět.“ – respondentka (SK)

Graf 3 analyzuje výskyt jednotlivých forem psychologického násilí ve čtyřech sledovaných zemích. V průměru představují nejčastější formu psychologického násilí sexistické nebo sexualizované poznámky spolu se zastrašujícím či obtěžujícím chováním – zkušenost s nimi uvedlo 71,6 % respondentek napříč všemi čtyřmi zeměmi. Třetí nejrozšířenější kategorií psychologického násilí jsou výhrůžky násilím, které zažilo 69,5 % respondentek.

Respondentky často čelí sexistickým nebo sexualizovaným poznámkám od neznámých osob, nejčastěji v online prostoru, ale také ze strany kolegů přímo v parlamentu.

Graf 3: Zkušenost s různými formami psychologického násilí v jednotlivých zemích

V několika zemích respondentky zároveň upozorňovaly na toleranci sexistických komentářů a chování a postupné všeobecné „normalizování“ tohoto stavu, zejména v prostředích, jimž dominují muži, a uvnitř politických stran. Obdobně téměř všechny poslankyně zapojené do výzkumu v Německu uvedly, že se setkaly se sexistickými nebo sexualizovanými poznámkami. U političek mladších 40 let se s touto formou psychologického násilí během výkonu mandátu setkaly všechny respondentky.

„V [online] komentářích se objevovaly například výroky typu: ‚Někdo by mě měl znásilnit, aby zjistil, jestli budu dál podporovat takzvanou humanitární uprchlickou politiku. Možná by se za mnou v této souvislosti mohli zastavit krajně pravicoví extremisté.‘“

– respondentka (DE)

„A pak jsou tu samozřejmě i různé typy poznámek, ať už od kolegů poslanců, z koalice nebo opozice – na tom vůbec nezáleží. Jsou to hlavně starší muži, kteří komentují, jak vypadám, jak působím, jaká asi jsem v posteli, jak vypadají moje ústa a podobně.“

– respondentka (SK)

Maďarsko dlouhodobě vykazuje nejvyšší míru všech typů psychologického násilí, zejména zastrašujícího a obtěžujícího chování, které uvedlo 91 % respondentek. Ve všech ostatních kategoriích dosahoval výskyt 82 %. Tato zjištění ukazují na celkově zastrašující prostředí, ve kterém se maďarské poslankyně pohybují.

Také Slovensko vykazuje znepokojivě vysoký výskyt téměř všech forem psychologického násilí. Výjimku představuje pouze zveřejňování ponižujících nebo sexualizovaných obrazových materiálů, které uvedlo 40,7 % respondentek. Tato forma násilí byla zároveň nejméně rozšířená také v České republice (15 %) a v Irsku (13 %).

V Německu respondentky opakovaně uváděly, že útoky vůči nim byly ospravedlňovány odkazováním na tradiční genderové role. To poukazuje na silné přetrvávání genderových stereotypů a sémiotického násilí.

„Často mě označovali za neschopnou a hloupou, přičemž to často spojovali s tím, že jsem žena [...] Ženy potřebujeme, ale rozhodně ne ve vedoucích pozicích. Svět je mužský, a vždycky bude.“ Také mi písemně sdělili, že bych se měla vrátit do kuchyně a vařit svému manželovi.“
– respondentka (DE)

Pokud jde o výhrůžky násilím, respondentky napříč všemi sledovanými zeměmi uváděly, že pachatelé často cílí také na jejich rodinné příslušníky, zejména na rodiče nebo děti.

„Když jsem byla těhotná, jeden poslanec řekl, že má rád těhotné ženy a že je rád přivádí do jiného stavu. ...Objevují se i podobné sexistické vtipy, které teď ani nemohu opakovat, ale někdy jde o zcela běžný způsob vyjadřování, a to i mezi velmi konzervativními členy parlamentu, včetně těch z Křesťanskodemokratického hnutí [KDH].“
– respondentka (SK)

„Například v době, kdy se řešil případ znásilnění dívky (...) migrantem, mi lidé psali, že přejí mně i mé dceři znásilnění ‚černochem‘. Bylo to velmi časté.“
– respondentka (CZ)

„Na Instagramu mi pravidelně posílají fotografie mužských genitálií,“
a
„Někdo dokonce vytvořil falešný pornografický obsah s mým jménem.“
– respondentka (HU)

V Německu se výhrůžky netýkaly pouze samotných političek a jejich rodin, ale v některých případech směřovaly i vůči domácím zvířatům. Výhrůžky vůči sobě samým, rodinným příslušníkům nebo přátelům uvedly všechny německé poslankyně mladší 40 let a téměř všechny respondentky napříč věkovými kategoriemi.

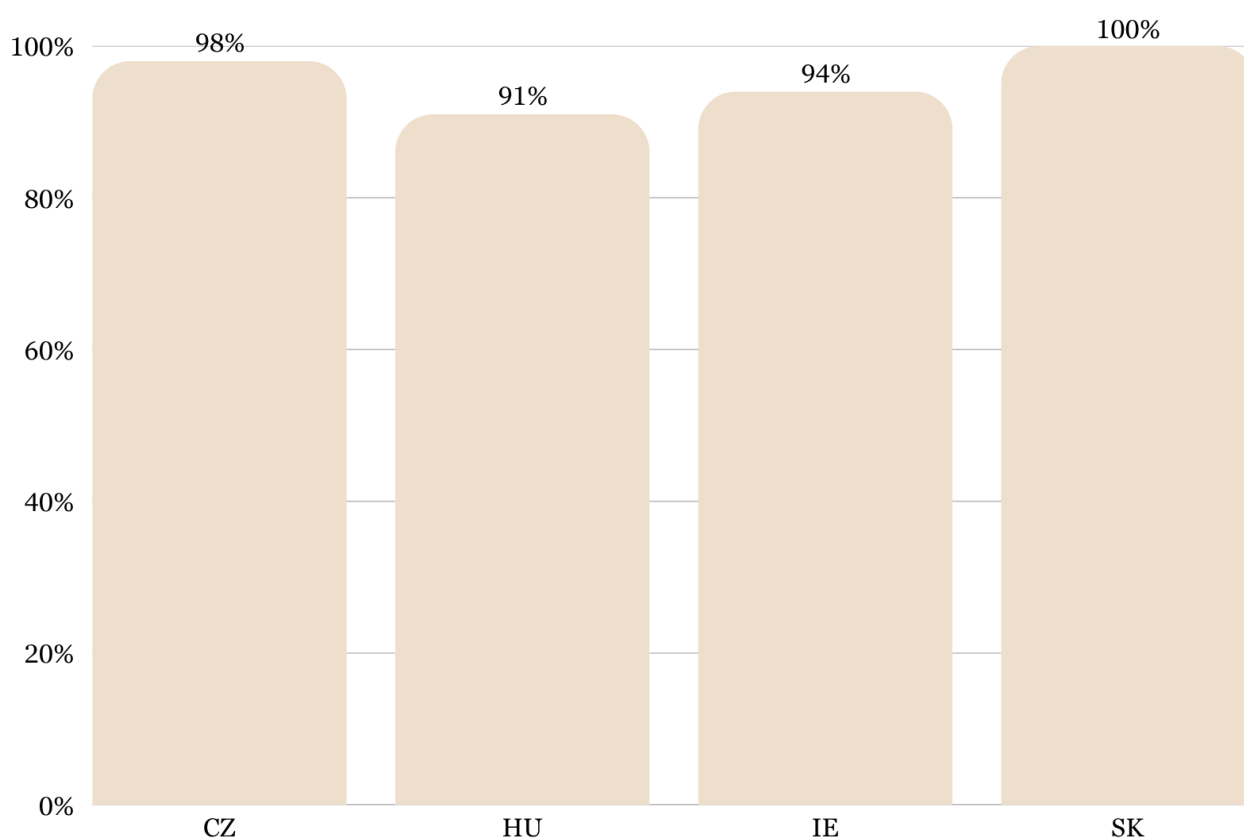
„Jednou ke mně během jedné z [...] demonstrací [...] někdo přistoupil, a zeptal se, jestli je ‚ta kočka‘ moje, jestli ji mám ráda a co by se stalo, kdyby se už nikdy nevrátila domů. Vnímala jsem to jako výhrůžku, že mi zabijí kočku.“
– respondentka (DE)

Online násilí

Online násilí zahrnuje nenávistné komentáře nebo výhrůžky pod příspěvky na sociálních sítích, nenávistné zprávy a hrozby zasílané prostřednictvím soukromých zpráv, e-mailů či dopisů, zveřejňování ponižujících nebo sexualizovaných fotografií a videí (skutečných i upravených) na sociálních sítích a také zveřejňování osobních údajů, tzv. doxxing (zveřejňování osobních údajů bez souhlasu za účelem zastrašení nebo útoku).

Graf 4 zachycuje výskyt online násilí – v jakékoli podobě – vůči političkám v České republice, Maďarsku, Irsku a na Slovensku. Ve všech čtyřech zemích data ukazují trvale vysokou míru této formy násilí. Německo do grafu zahrnuto není, protože výsledky výzkumu mezi poslankyněmi Bundestagu nejsou vzhledem k nízké návratnosti reprezentativní.

Graf 4: Výskyt online násilí (v jakékoli formě) v jednotlivých zemích

Na Slovensku uvedly zkušenost s online násilím všechny respondentky, tedy 100 %. Velmi vysoký podíl vykazuje také Česká republika s 98 %, následovaná Irskem s 94 %. Maďarsko sice zaznamenává o něco nižší hodnotu, stále však jde o značně vysoký podíl – 91 %.

Přestože mezi jednotlivými zeměmi existují určité rozdíly, jsou relativně malé a ve všech případech přesahuje výskyt online násilí hranici 90 %. To potvrzuje, že online násilí představuje téměř všudypřítomnou zkušenost političek napříč všemi čtyřmi zeměmi. Také všechny političky zapojené do výzkumu v Německu uvedly, že během výkonu své veřejné funkce čelily nenávistným komentářům nebo výhrůžkám v online prostoru.

Graf celkově ukazuje, že online násilí je rozšířeným a systémovým problémem, který zasahuje naprostou většinu respondentek ve všech sledovaných zemích. Zvláště vysoká míra výskytu byla zaznamenána na Slovensku a v České republice.

„Pro mě je asi nejhorší Facebook, i když velkou část tvoří uměle vytvořené profily a trollové. Nejnechutnější komentáře od skutečných lidí se objevují na platformě X, ale největší množství útoků a jejich nejvyšší frekvence jsou právě na Facebooku. (...) Pokaždé, když vystoupím v televizi nebo se sdílí video mého projevu ze Sněmovny, dostanu několik podobných e-mailů a soukromých zpráv.“

– respondentka (CZ)

„Nárůst útoků souvisí s okamžikem, kdy si konkrétní političky vezme na mušku dezinformační scéna. Sdílejí váš obsah ve svých skupinách a pak se to všechno sesype na vás. Promazávání nenávistných komentářů mi dříve zabíralo několik hodin denně. Považuji to za důležité, aby můj obsah nebyl ‚unesen‘ jinde, ale časově mě to velmi omezuje. Většina agrese se odehrává v online prostoru. Ti politici vám nic neřeknou do očí, v plénu se chovají slušně, ale pak vás na sociálních sítích ‚předhodí davu‘.“

– respondentka (CZ)

„Například něco zveřejním na sociálních sítích a oni to nasdílejí do svých trollích skupin. Pak se všichni seběhnou a začnou toho člověka urážet – takže to někdy působí, jako by to bylo do určité míry koordinované.“

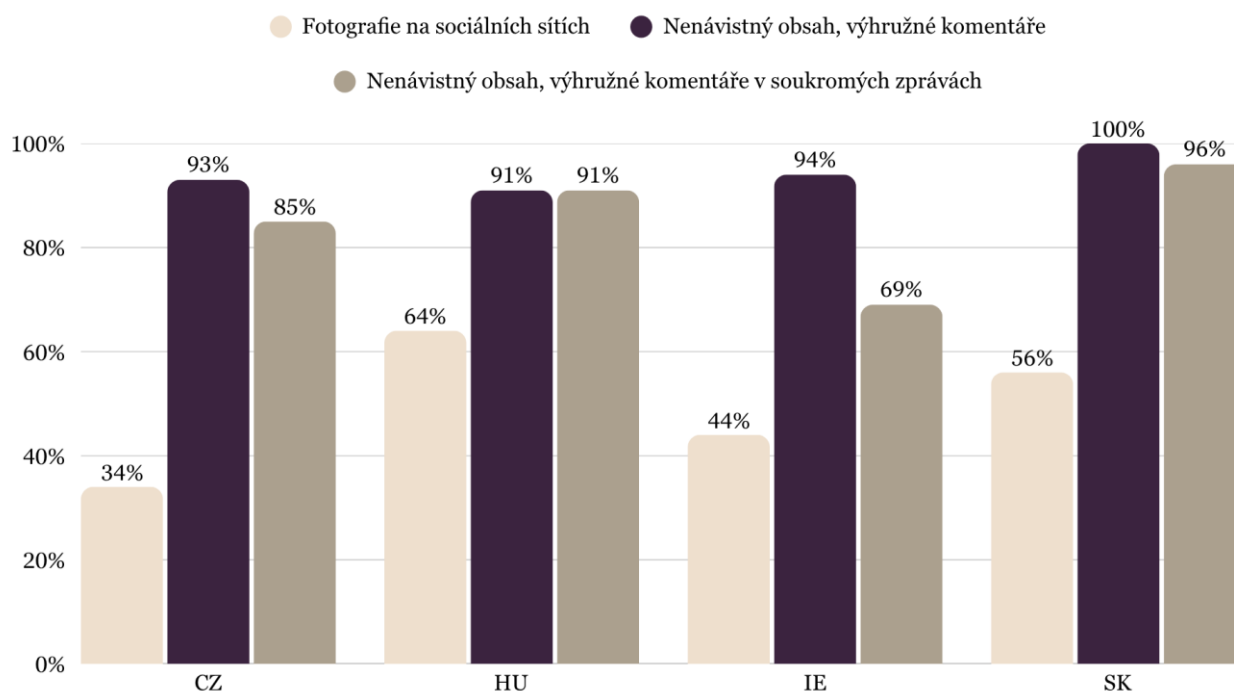
– respondentka (SK)

„Takže čtu: špína, líná, hloupá, jsi ostuda Slovenska, Sorosova posluhovačka, zvrhlá ženská, ubohá bytost, uříukaná kunda, chátra, liberální sračka, rakovina, co je tohle za monstrum, meleš nesmysly, stádo opic, odpad společnosti, plíseň a vřed na národě [sic!], vůbec nevíš, o čem mluvíš, děvko, běž se někam schovat, duhová sračka, emoji hovna.“

– respondentka (SK)

Graf 5 analyzuje jednotlivé formy online násilí, se kterými se setkaly političky v České republice, Maďarsku, Irsku a na Slovensku. Zaměřuje se přitom na tři kategorie: sdílení fotografií na sociálních sítích, nenávistný obsah a výhrůžné komentáře a nenávistné zprávy či výhrůžky zasílané prostřednictvím přímých zpráv.

Graf 5: Zkušenost s různými formami online násilí v jednotlivých zemích

Ve všech sledovaných zemích se opakuje stejný vzorec: nejčastější formou online násilí jsou nenávistné komentáře a výhrůžky ve veřejných diskusích. Nejvyšší výskyt zaznamenalo Slovensko, kde tuto zkušenost uvedlo 100 % respondentek, následované Irskem (94 %), Českou republikou (93 %) a Maďarskem (91 %). Podobný trend potvrdil také německý výzkum. Výsledky naznačují, že veřejně přístupné online prostředí, zejména komentářové sekce na sociálních sítích, představují ve všech pěti zemích hlavní prostor k útokům na političky.

Rovněž nenávistné zprávy a výhrůžky zasílané prostřednictvím soukromých zpráv jsou častým jevem, i když jejich výskyt je o něco nižší než u veřejných komentářů. Nejvyšší podíl opět vykazuje Slovensko (96 %), následované Maďarskem (91 %) a Českou republikou (85 %), zatímco Irsko zaznamenává nižší hodnotu (69 %). Většina respondentek z Německa rovněž uvedla zkušenost se zasíláním přímých zpráv s nenávistným obsahem, urážkami nebo výhrůžkami, například prostřednictvím e-mailů. Soukromé komunikační kanály tedy představují významný prostor pro online útoky, přestože mezi jednotlivými zeměmi existují určité rozdíly.

Dlouhodobě nejméně častou formou online násilí, kterou respondentky uvádějí, je sdílení fotografií na sociálních sítích – přesto však zasahuje významnou část žen v politice. Nejvyšší výskyt zaznamenalo Maďarsko (64 %), následované Slovenskem (56 %), Irskem (44 %) a Českou republikou (34 %). Některé německé poslankyně popsaly zkušenosti s obrazovým digitálním násilím, například zasíláním nevyžádaných fotografií genitálií. Přibližně každá třetí německá respondentka navíc uvedla, že byly bez jejího souhlasu zveřejněny fotografie s ponižujícím nebo sexualizovaným podtextem. Přestože je obrazové zneužívání méně časté než textové útoky, data potvrzují, že stále jde o významný problém.

Celkově z výsledků vyplývá, že dominantní formou online násilí jsou nenávistné projevy v textové podobě, objevující se zejména ve veřejně přístupných online prostředích. Významnou roli však hrají

také soukromé zprávy. Obrazové formy násilí jsou sice méně rozšířené, přesto zasahují značný počet respondentek a podtrhují mnohvrstevnatou povahu online násilí napříč všemi pěti zeměmi.

Jak uvádí irská národní zpráva: „Jedna z respondentek uvedla, že formy online útoků, kterým čelí, jsou „příliš četné na to, aby je bylo možné podrobně popsat“ – od sexistických komentářů o tom, jak získala politickou funkci, až po výroky typu „jsi nevzdělaná, hloupá, zkorumpovaná, zaujatá, stupidní, zbytečná, ve vládě tě nikdo nechce...“ a „Jedna z respondentek vyjádřila přesvědčení, že soukromý charakter online útoků dále posiluje pocit beztrestnosti pachatelů.“

„Někdo dokonce vytvořil falešný pornografický obsah s mým jménem.“
– respondentka (HU)

„Výhrůžky smrtí na internetu: ‚Pověsí mě,‘ ‚Měli by nás znásilnit,‘ tohle se stalo každé z nás.“
– respondentka (HU)

„Kdykoli zveřejním něco o rovnosti nebo ženských tématech, zaplaví mě misogynní komentáře. Už je prostě nečtu.“
– respondentka (DE)

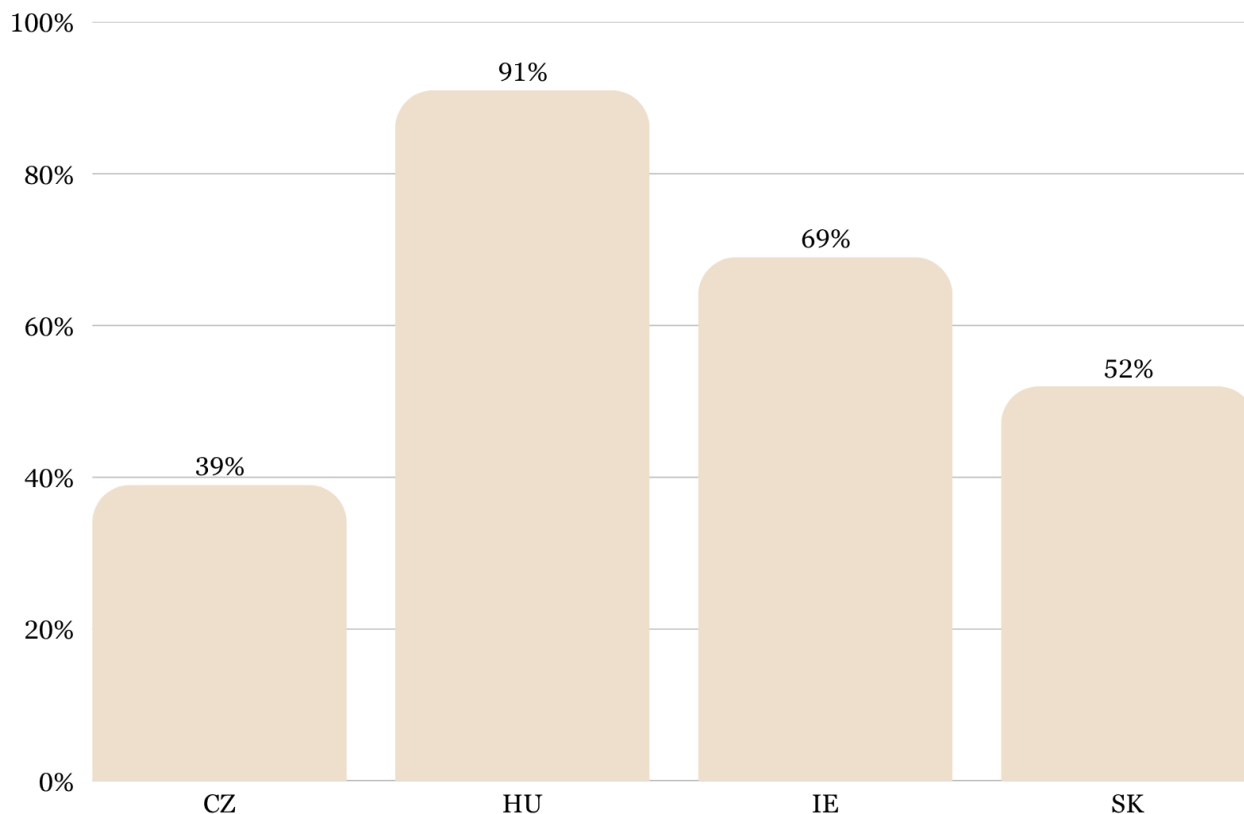
„Neustále mi posílali fotografie penisů nebo jsem dostávala nabídky na rande. Pod příspěvky se objevovaly komentáře o mém vzhledu nebo nevhodné ‚komplimenty‘ i u profesního obsahu.“
– respondentka (DE)

Sexualizované násilí

Sexualizované násilí zahrnuje sexuální obtěžování (sexistické poznámky nebo vtipy, sexuální návrhy, nevyžádaná pozvání či nežádoucí fyzický kontakt) a sexuální násilí (vynucené sexuální aktivity nebo pohlavní styk, znásilnění).

Graf 6 shrnuje celkový výskyt sexualizovaného násilí (v jakékoli formě) v České republice, Maďarsku, Irsku a na Slovensku a ukazuje výrazné rozdíly v uváděných zkušenostech mezi jednotlivými zeměmi.

Graf 6: Výskyt sexualizovaného násilí (v jakékoli formě) v jednotlivých zemích

Maďarsko vykazuje zdaleka nejvyšší výskyt sexualizovaného násilí – zkušenost s ním uvedlo 91 % respondentek. To naznačuje téměř univerzální zkušenost se sexualizovaným násilím mezi oslovenými političkami. Následuje Irsko s výrazně nižším, ale stále značně vysokým podílem 69 %, což znamená, že více než dvě třetiny respondentek zažily některou z forem sexualizovaného násilí. Slovensko zaznamenává o něco nižší hodnotu: 52 %. Nejnižší výskyt vykazuje Česká republika s 39 %, přesto jde stále o významnou část respondentek.

Také německý výzkum ukázal, že sexuální obtěžování i sexualizované výhrůžky jsou součástí každodenní politické zkušenosti poslankyň. Mezi političkami mladšími 40 let uvedly více než dvě třetiny respondentek zkušenosti se sexistickými poznámkami nebo obtěžujícím chováním.

Celkově data potvrzují, že sexualizované násilí představuje rozšířený problém ve všech sledovaných zemích, přičemž mimořádně vysoký výskyt byl zaznamenán zejména v Maďarsku a Irsku. Rozdíly mezi jednotlivými zeměmi mohou odrážet odlišný společenský kontext, rozdílné možnosti a mechanismy nahlašování incidentů, úroveň povědomí nebo samotnou zkušenost respondentek. Ve všech případech však výsledky ukazují na závažnou a znepokojivou míru sexualizovaného násilí. Zkušenosti žen ilustrují citace z rozhovorů i dotazníkových odpovědí.

„Ohradím se proti tomu, ale už to vlastně ani nevnímám. Bohužel jsem si na to natolik zvykla, že to neřeším. Nebo to někdy řeším tím, že jsem vůči tomu člověku ještě drsnější. (...) [Jeden kolega poslanec] mi sáhl pod tričko a dostal facku.“

– respondentka (CZ)

„Pak přicházejí desítky zpráv typu: ‚Stejně tě jednou ošukám, vím, že jsi kurva.‘“

– respondentka (CZ)

„Několikrát se mi stalo, že jsem se s někým potkala na pracovní cestě a ten muž mi pak začal posílat nevhodné zprávy – možná začaly nevinně, ale postupně to přerostlo v obtěžování, až mi posílal i nevhodné fotografie svých genitálií a podobné věci. Myslím, že se mi to stalo třikrát.“

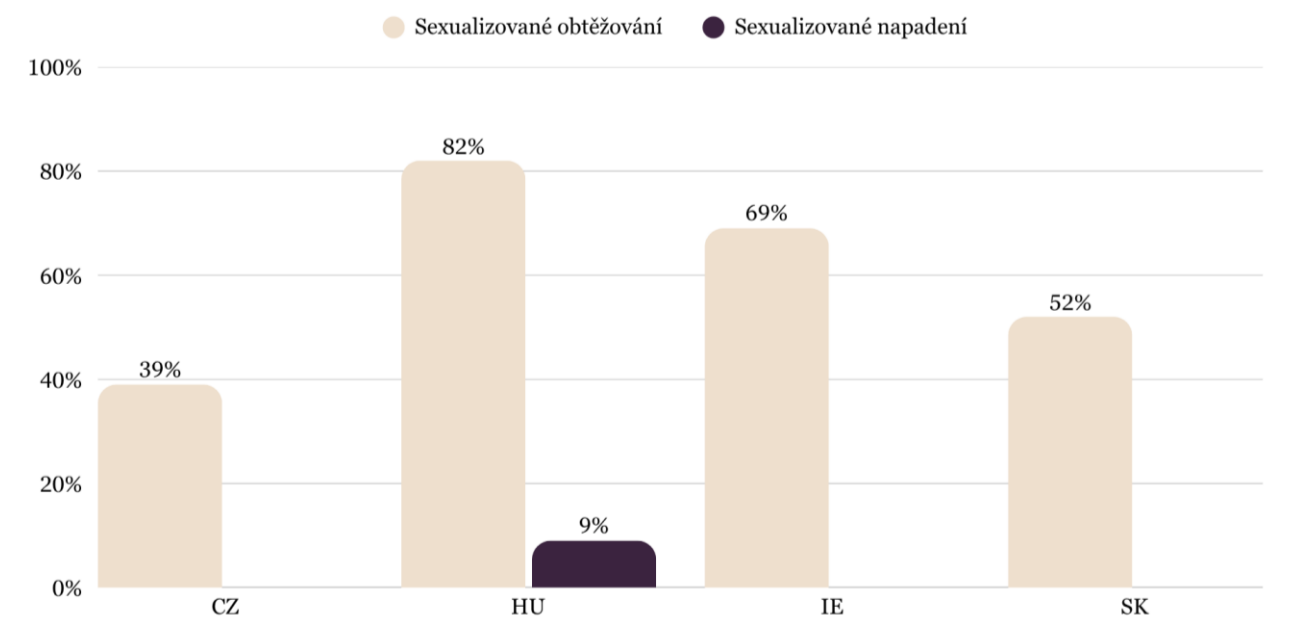
– respondentka (SK)

„Nevyžádané komentáře o mém vzhledu, což se vlastně dělo pravidelně, pokaždé když jsme se setkali (...) pokaždé začínal tím, že mi říkal, jak sexy vypadám v nějakém videu (...).“

– respondentka (SK)

Graf 7 podrobněji popisuje zkušenosti se dvěma formami sexualizovaného násilí: sexuálním obtěžováním a vynucenými sexuálními aktivitami či pohlavním stykem.

Graf 7: Zkušenost s různými formami sexualizovaného násilí v jednotlivých zemích

Sexuální obtěžování je ve všech zemích uváděno výrazně častěji než vynucené sexuální aktivity. Zkušenosti s vynucenou sexuální aktivitou nebo pohlavním stykem zaznamenalo pouze Maďarsko, a to v rozsahu 9 % respondentek. Maďarsko zároveň vykazuje i nejvyšší výskyt sexuálního obtěžování – tuto zkušenost uvedlo 82 % respondentek. Následuje Irsko s 69 %, Slovensko s 52 % a Česká republika s výrazně nižší hodnotou 39 %.

V Německu téměř polovina z 15 političek, které na tuto otázku odpověděly, uvedla, že během výkonu mandátu zažila chování, které samy považovaly za sexuální obtěžování.

Výrazný rozdíl mezi oběma kategoriemi naznačuje, že zatímco sexuální obtěžování je v různé míře rozšířeným jevem, zkušenosti s vynucenými sexuálními aktivitami jsou buď výrazně méně časté, případně méně nahlašované, nebo nejsou napříč zeměmi zachycovány stejným způsobem.

Celkově data poukazují na dva hlavní trendy. Za prvé, sexuální obtěžování představuje rozšířený problém ve všech sledovaných zemích, i když s výraznými rozdíly mezi jednotlivými státy. Za druhé, závažnější formy sexualizovaného násilí se v tomto souboru dat objevují jen minimálně, přičemž i v tomto ohledu se od ostatních zemí mírně odlišuje Maďarsko.

„Říkali, že bych měla být znásilněna...“; „Jsem děvka.“

– respondentka (HU)

„Na Instagramu mi pravidelně posílají fotografie mužských genitálií.“

– respondentka (HU)

„Je to úplně běžné – může jít o nenápadné narážky, nevyžádané doteky nebo komentáře k fyzickému vzhledu.“

– respondentka (IE)

„Kultura takového ‚pubertáckého‘ chování se sexistickými poznámkami [...], která by dnes měla být naprosto nepřijatelná.“

– respondentka (IE)

„[...] Jeden kolega z mého parlamentního klubu měl vůči mně také sexistické poznámky; například když něco zvedal ze země vedle mě, řekl, že záleží na délce mé sukne, jestli dokáže nepodívat se pod ni.“

– respondentka (DE)

Ekonomické násilí

Analýzy politického násilí často považují ekonomické násilí za druhotný fenomén – je méně viditelné, méně často přitahuje veřejnou pozornost a obtížněji se prokazuje než fyzické útoky nebo online obtěžování. Není proto překvapivé, že podle komparativních dat jde o nejméně rozšířenou z pěti sledovaných forem násilí. Graf 1 ukazuje, že zkušenost s ekonomickým násilím zaznamenalo 30,5 % respondentek, zatímco online násilí zažilo 96,8 %, psychologické násilí 87,4 %, sexualizované násilí 53,7 % a fyzické násilí 33,7 % respondentek.

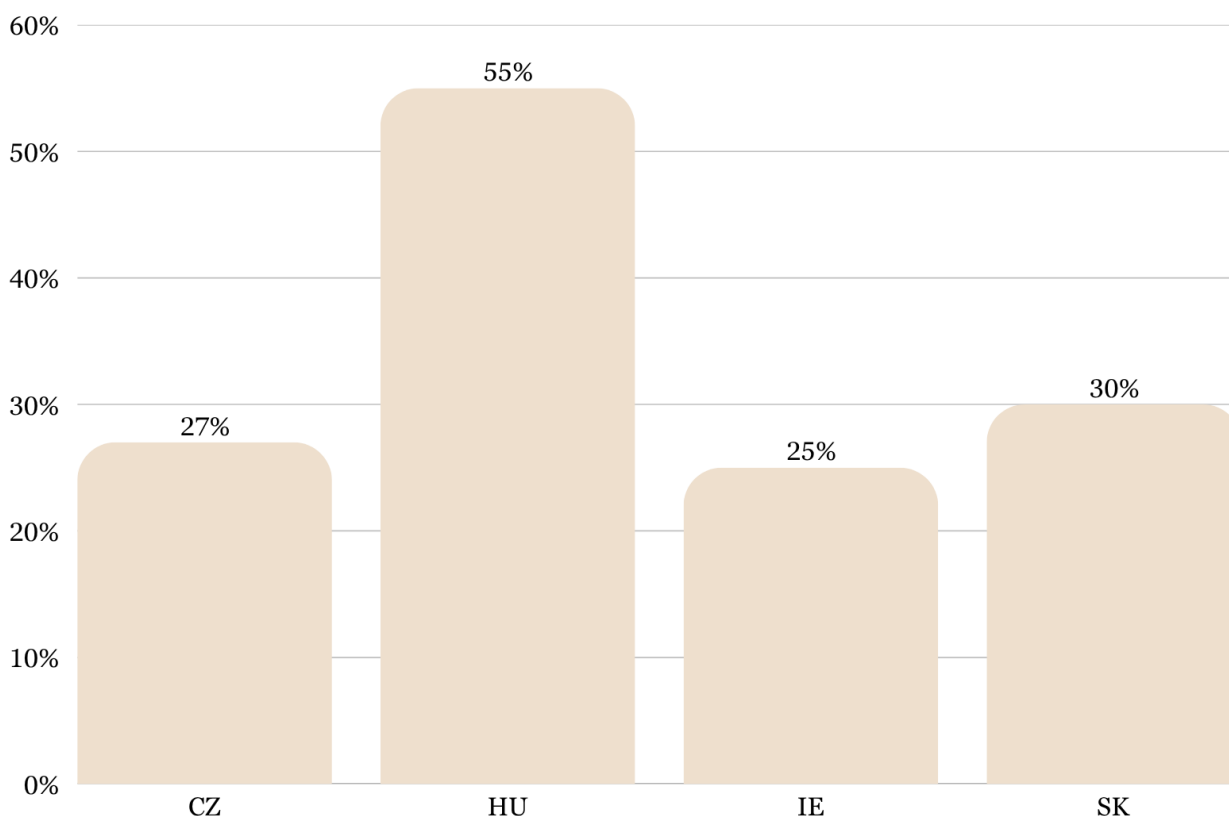
Tento relativně nízký výsledek však může být zavádějící. Dopady ekonomického násilí jsou kvalitativně odlišné od ostatních forem násilí. Zatímco psychologické nebo online násilí primárně zasahuje samotnou osobu političky, ekonomické násilí přímo ovlivňuje podmínky potřebné pro výkon parlamentního mandátu a ztěžuje situaci postižených osob.

Pokud poslankyni není umožněno vystoupit s projevem, nemá přístup k datům, nedostane finanční prostředky na kampaň, na které má nárok, nebo je jí zničena poslanecká kancelář, neutrpí pouze osobní újmu či ztrátu důstojnosti. Dochází zároveň k omezení její schopnosti vykonávat politickou funkci. V tomto smyslu představuje ekonomické násilí jeden z nejúčinnějších nástrojů politického vylučování: nenápadně, ale dlouhodobě omezuje prostor pro působení političek a vytváří zranitelnost, která oslabuje jejich odolnost vůči dalším formám násilí.

Graf 8 ukazuje výskyt ekonomického násilí ve čtyřech srovnávaných zemích a odhaluje výrazné rozdíly mezi nimi. Nejvýrazněji se odlišuje Maďarsko s výskytem 55 %, což je téměř dvojnásobek oproti Slovensku (30 %) a více než dvojnásobek oproti České republice (27 %) a Irsku (25 %).

Přestože německá data nejsou reprezentativní a vztahují se téměř výhradně k vandalismu, přibližně každá třetí oslovená poslankyně uvedla zkušenost s útoky na svůj profesní majetek nebo pracovní zázemí.

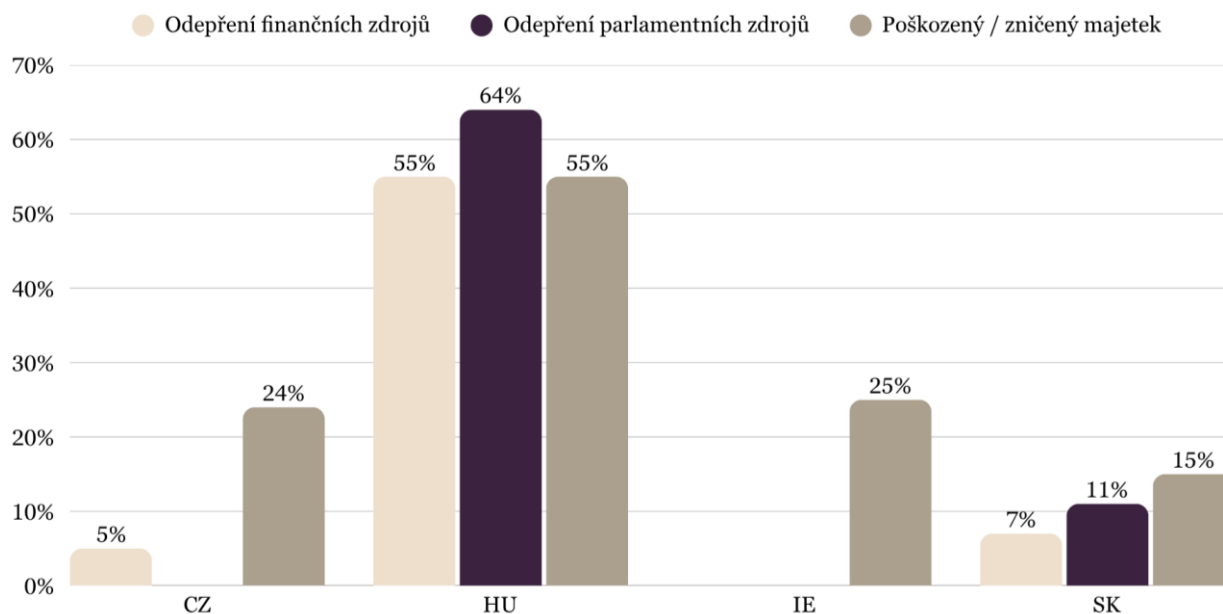
Graf 8: Výskyt ekonomického násilí (v jakékoli formě) v jednotlivých zemích

Rozložení výsledků za čtyři zobrazené země samo o sobě vyžaduje interpretaci: nejvyšší výskyt ekonomického násilí se neobjevuje v zemi s nejvyšším zastoupením žen v parlamentu, nýbrž v zemi s nejvíce koncentrovanými institucionálními mocenskými strukturami. Ekonomické násilí tak není jevem, který politickou nerovnost pouze doprovází – do značné míry ji samo vytváří.

Graf 9 dále zpřesňuje podobu tohoto fenoménu prostřednictvím rozdělení do jednotlivých podkategorií. Sleduje tři formy ekonomického násilí: odepření finančních prostředků, odepření parlamentních zdrojů a poškozování či ničení majetku. Právě toto rozdělení nejlépe odhaluje skutečnou povahu ekonomického násilí.

Graf 9: Zkušenost s různými formami ekonomického násilí v jednotlivých zemích

Z údajů vyplývají dva kvalitativně odlišné mechanismy, které sice oba spadají do koncepčního rámce ekonomického násilí, fungují však na odlišných principech. Prvním je institucionální odepření zdrojů: úmyslné omezení nebo odepření přístupu k parlamentním a vnitrostranickým zdrojům. Tato forma je nejzávažnější v Maďarsku: 55 % respondentek se setkalo s odepřením finančních zdrojů a 64 % s odepřením parlamentních zdrojů. Tyto údaje dalece převyšují údaje z jiných zemí – v České republice zažilo odepření finančních zdrojů 5 % respondentek a odepření parlamentních zdrojů žádná; v Irsku jsou obě hodnoty nulové. Na Slovensku k institucionálnímu omezování zdrojů dochází, avšak v mírnější míře: 7 % respondentek se setkalo s odepřením finančních zdrojů a 11 % s odepřením parlamentních zdrojů. Z kvalitativních rozhovorů jasně vyplývá, že v Maďarsku nejde o náhodné či ojedinělé jevy, ale o cílené a koordinované jednání: blokování přístupu k parlamentnímu vystoupení, omezování přístupu k informacím, zadržování platů zaměstnanců a systematické odepírání pozic ve výborech a přístupu k médiím společně vytvářejí podmínky, v nichž je výkon poslaneckého mandátu téměř nemožný.

„Nedovolili mi vystoupit v parlamentu; znemožňovali mi přístup k informacím. Dokonce zadržovali platy mých zaměstnanců. To už bylo vydírání a nátlak.“

– respondentka (HU)

Omezování přístupu k institucionálním zdrojům na Slovensku – přestože v menším rozsahu – se projevuje v podobně výmluvných případech. Jedním z nejvýraznějších je situace poslankyně, které nebylo umožněno vycestovat s delegací na plenární zasedání Parlamentního shromáždění Rady Evropy. Důvodem byly procedurální argumenty, které však na ostatní členy delegace uplatněny nebyly. Tento případ jasně ukazuje, jak se institucionální pravidla mohou při selektivním uplatňování na základě genderu stát nástrojem vylučování.

„Moje cesta byla opakovaně zamítnuta s odůvodněním, že nechtějí, aby opoziční poslankyně cestovala sama, a že je nezbytné, aby koaliční poslanci zůstali v parlamentu.“

– respondentka (SK)

Kvalitativní materiál z Německa – který vzhledem k dotazníkové metodě a nízké návratnosti není statisticky reprezentativní, a proto není zahrnut do srovnávacích grafů – zachycuje subtilnější a méně

viditelnou formu institucionálního omezování přístupu ke zdrojům. Jde o nerovnoměrné rozdělování prostředků pro public relations a komunikaci uvnitř parlamentních klubů, které systematicky snižuje politickou viditelnost poslankyň, aniž by přitom docházelo k formálnímu porušení pravidel.

„Od tiskového oddělení našeho parlamentního klubu se mi dostávalo výrazně menší podpory než mnoha ostatním – například při sdílení tiskových zpráv na kanálech parlamentního klubu, při šíření citací z vystoupení a podobně.“

– respondentka (DE)

Druhým mechanismem je násilí zaměřené na majetek, kdy je destruktivním útokům vystavena fyzická infrastruktura spojená s výkonem mandátu – kanceláře, volební materiály, plakáty nebo vozidla. Tato forma násilí sice přímo neomezuje přístup ke zdrojům, ale zhoršuje materiální podmínky politické práce a prostřednictvím svého zastrašujícího účinku zvyšuje osobní i finanční náklady spojené s udržením politické přítomnosti ve veřejném prostoru.

Data ukazují, že tato forma násilí se objevuje ve všech zkoumaných kontextech. V Maďarsku dosahuje stejně závažné úrovně jako institucionální omezování přístupu ke zdrojům: poškození nebo ničení majetku zažilo 55 % maďarských respondentek, což představuje nejvyšší hodnotu ze všech sledovaných zemí a zároveň stejnou úroveň jako v případě odepírání finančních prostředků. Maďarsko je tak jedinou zemí, kde oba mechanismy působí současně a ve vysoké intenzitě. Systematicky zde dochází jak k oslabování institucionálních podmínek pro výkon mandátu, tak k narušování materiální infrastruktury potřebné pro reprezentativní politickou práci.

V České republice (24 %) a Irsku (25 %) představuje násilí zaměřené na majetek rovněž významný problém, jde však prakticky o jedinou výrazně přítomnou formu ekonomického násilí – institucionální omezování přístupu ke zdrojům se zde téměř nevyskytuje. Na Slovensku je poškození majetku méně časté (15 %), objevuje se však současně s institucionálním omezováním zdrojů.

Právě tento vzorec – kdy je násilí vůči majetku přítomné napříč všemi zeměmi, zatímco institucionální omezování zdrojů je silně závislé na konkrétním politickém kontextu a mimořádně intenzivní zejména v Maďarsku – patří k nejvýznamnějším komparativním zjištěním celé studie.

Není náhodou, že útoky na majetek probíhají téměř výhradně během volebních kampaní. Právě období volební soutěže představuje moment, kdy jsou politicky nejvíce vystaveny útokům na materiální zázemí své politické přítomnosti. České rozhovory přinášejí mimořádně detailní obraz této dynamiky – od zničení volebních plakátů přes ničení zámků a poškození vozidel až po záměrné a interně organizované odepírání finančních zdrojů na volební kampaň.

„Během kampaně ničili zámky, rozřezávali bannery a vyřezávali obličeje na billboardech.“

– respondentka (CZ)

„Byl mi odepřen příspěvek na kampaň. Náš lídr se velmi obával, že bych ho mohla předstihnout, takže veškerá podpora směřovala k němu a všechny finance byly využity na propagaci jeho vlastních stránek. (...) Naštěstí jsem měla silné sociální sítě, takže jsem na finance na politickou reklamu nespolehala, ale i tak – prostě se to stalo.“

– respondentka (CZ)

Také v Německu se objevuje násilí vůči majetku v závažných podobách. Téměř každá třetí respondentka uvedla poškození své poslanecké kanceláře, včetně jednoho případu žhářského útoku. Dále je zmiňováno rozbíjení oken, graffiti, hákové kříže nebo opakované ničení volebních materiálů.

V Irsku nejsou vzhledem k dotazníkové metodologii k dispozici přímé citace respondentek pro tuto kategorii. Irská národní zpráva však souhrnně uvádí, že političky čelily krádežím volebních materiálů a poškozování svých poslaneckých kanceláří.

Oba mechanismy – institucionální omezování přístupu ke zdrojům a násilí vůči majetku – fungují odlišným způsobem, ve výsledku však sledují stejný cíl: ztížit političkám udržení politické přítomnosti, snížit jejich viditelnost a oslabit efektivitu jejich působení.

Ekonomické násilí tak představuje jeden ze strukturálních nástrojů genderově podmíněného politického vylučování. Nejde o soubor izolovaných incidentů, ale o dlouhodobé vytváření podmínek, v nichž jsou materiální předpoklady pro rovnou politickou participaci žen systematicky oslabovány.

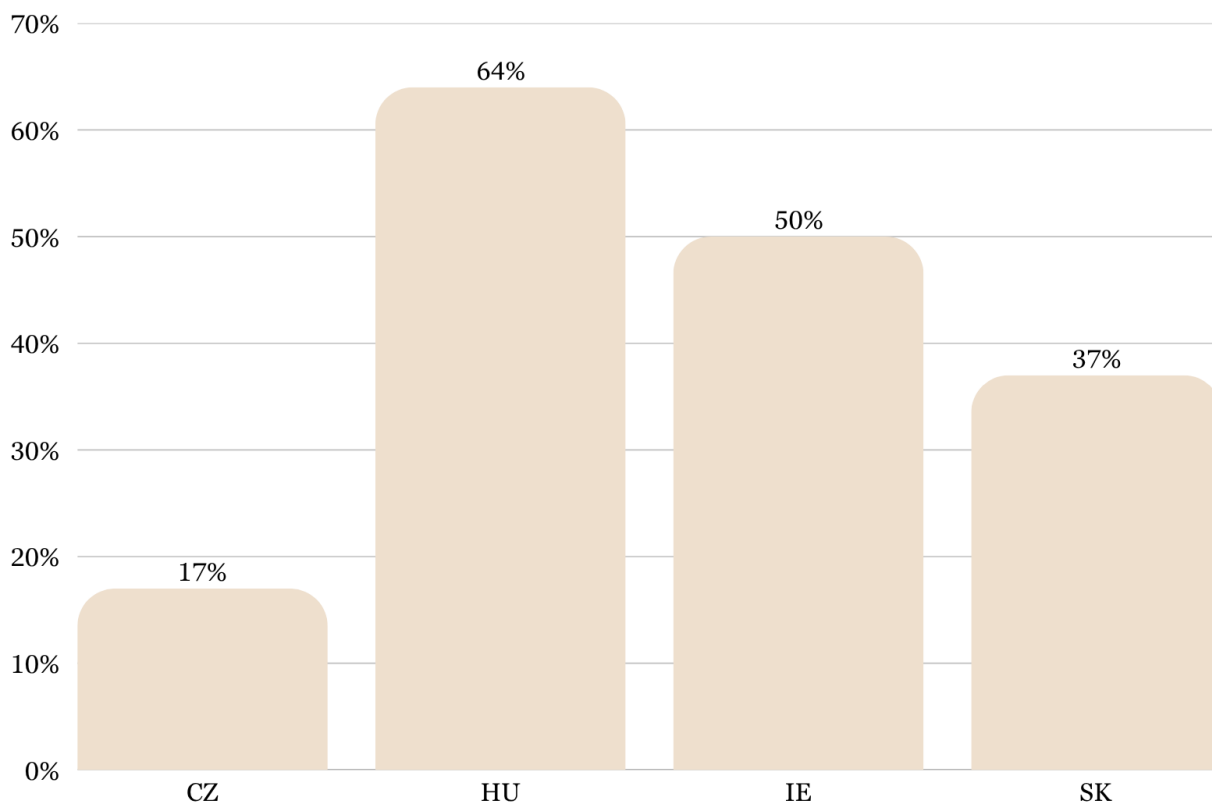
Fyzické násilí

Fyzické násilí zaujímá v literatuře o genderově podmíněném politickém násilí specifické postavení. Jde o jedinou formu násilí, kterou nejzřetelněji postihuje právo a kterou je zároveň veřejnost nejochotněji připravena označit za násilí. Přesto se jedná o druhou nejméně rozšířenou formu z pěti sledovaných kategorií. Graf 1 ukazuje, že zkušenost s fyzickým násilím uvedlo 33,7 % respondentek – tedy druhý nejnižší podíl po ekonomickém násilí (30,5 %), výrazně nižší než u online násilí (96,8 %) nebo psychologického násilí (87,4 %). Toto relativně nízké číslo je však zavádějící – respektive právě ono samo vyžaduje hlubší vysvětlení.

Politické dopady fyzického násilí nespočívají primárně v přímém ublížení dané osobě. Podstatný je jejich zastrašovací efekt. Převrácený volební stánek, výhrůžka zbraní nebo fyzické napadení ve veřejném prostoru dalece přesahují zapůsobení na konkrétní oběť: vysílají zprávu všem ženám, které v politice působí nebo o vstupu do ní teprve uvažují. V tomto smyslu nelze dopady fyzického násilí měřit pouze statistikami jeho výskytu – promítají se i do chování těch žen, které jej osobně nezažily, ale mají obavy, že by se mohly stát jeho terčem.

Graf 10 představuje data o výskytu fyzického násilí ve čtyřech sledovaných zemích a ukazuje nejvýraznější rozdíly mezi státy ze všech analyzovaných forem násilí. Nejnižší hodnotu vykazuje Česká republika se 17 %, následuje Slovensko s 37 %, Irsko s 50 % a výrazně se odlišuje Maďarsko, kde zkušenost s fyzickým násilím uvedlo 64 % respondentek.

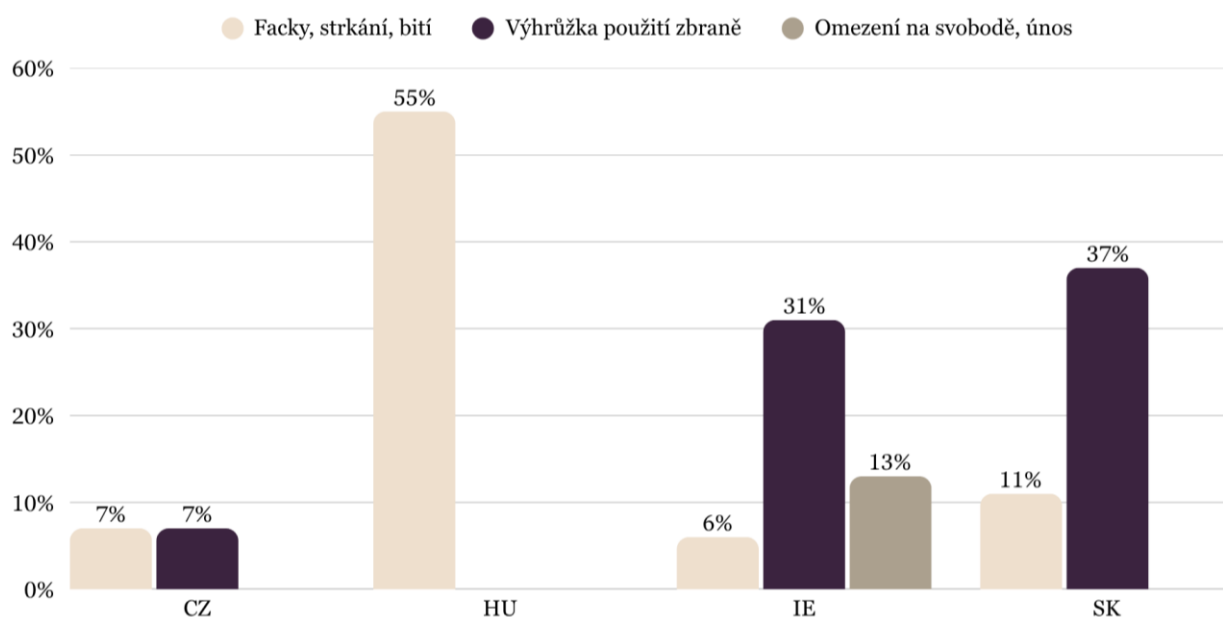
Graf 10: Výskyt fyzického násilí (v jakékoli formě) v jednotlivých zemích

Tato výrazná mezistátní variabilita sama o sobě představuje důležité analytické zjištění: fyzické násilí je formou násilí, která je nejcitlivější na politickou kulturu dané země, strukturu veřejného prostoru a míru institucionální tolerance vůči násilí páchanému na poslankyních.

Graf 11 dále zpřesňuje celkový obraz prostřednictvím rozdělení na jednotlivé podtypy. Zkoumány jsou tři formy: přímé fyzické napadení (strkání, facky, bití), výhrůžky zahrnující zbraň a omezování svobody pohybu (zadržování, únos).

Graf 11: Zkušenost s různými formami fyzického násilí v jednotlivých zemích

Z rozložení jednotlivých podtypů fyzického násilí vystupují dva kvalitativně odlišné vzorce. Prvním je přímé fyzické napadení – osobní konfrontace ve veřejném prostoru, během volebních akcí nebo v okolí parlamentních budov. Tato forma násilí dosahuje mimořádně vysoké úrovně zejména v Maďarsku, kde ji zažilo 55 % respondentek. To výrazně převyšuje hodnoty v ostatních zemích (Česká republika: 7 %, Irsko: 6 %, Slovensko: 11 % a pravděpodobně i Německo, kde respondentky uvedly pouze jeden takový incident).

Kvalitativní rozhovory naznačují, že k těmto útokům dochází typicky během volebních kampaní a často představují přímý útok na samotný výkon politické přítomnosti ve veřejném prostoru. Jde například o násilné incidenty u stánků pro sběr podpisů nebo během veřejných akcí.

„Během sběru podpisů mi převrátili stůl a křičeli na mě; na veřejnosti na mě také plivali.“
– respondentka (HU)

V České republice jsou přímé fyzické útoky méně časté (7 %), kvalitativní materiál je však rovněž zachycuje. Charakteristické přitom je, že tyto případy téměř nikdy nejsou oficiálně nahlášeny – částečně proto, že bezpečnostní složky nereagovaly adekvátně, a částečně proto, že samotné poslankyně podobné incidenty nepovažují za něco, co by stálo za oznámení.

„Někdo po mně hodil airsoftový granát. Incident jsme policii nenahlásili. Byla tam ochranka, ale reagovala později než já – v podstatě to ignorovali.“
– respondentka (CZ)

„Během kampaně po mně házeli různé věci – rajčata, zmačkané papíry. U stánku do mě občas někdo schválně vrazil.“
– respondentka (CZ)

Druhým vzorcem jsou výhrůžky zbraní a vyhrožování zabitím. Jde o formu násilí, která se nemusí nutně fyzicky uskutečnit, ale vzhledem ke své závažnosti vyvolává ještě hlubší pocit ohrožení než přímé fyzické napadení.

Nejvýrazněji se tato forma násilí objevuje na Slovensku, kde 37 % respondentek uvedlo zkušenost s výhrůžkami zbraní nebo hrozbou zabití. Nejčastěji šlo o hrozby zastřelením nebo bombovým útokem. Slovenský výzkumný materiál zároveň dokumentuje případ hromadné výhrůžné zprávy zaslané na adresy bydliště všech opozičních poslanců a poslankyň, ve které pachatel vyhrožoval umístěním bomby. Policie následně provedla prohlídky dotčených domů.

*„Objevují se i výhrůžky typu: ‚Jestli přijedeš do [město], budu tam na tebe čekat a uškrtním tě.‘“
– respondentka (SK)*

Také v Irsku jsou výhrůžky zbraní významně zastoupené – zkušenost s nimi uvedlo 31 % respondentek. Kvalitativní materiál přitom zachycuje mimořádně závažné případy: objevují se výhrůžky zabití střelnou zbraní, gilotinou i oprátkou. Zvláště výmluvné je, že jedna z respondentek výhrůžku gilotinou vůbec nenahlásila. Jde o jeden z nejpřímějších dokladů „normalizování“ násilí a postupného zvyšování hranice toho, co političky považují za „hodné oznámení“.

*„Vyhrožovali mi zabitím – říkali mi, že už mají připravený provaz na můj krk.“
– respondentka (IR)*

Omezování svobody pohybu – například situace, kdy politička nemůže opustit určité místo nebo je fakticky zadržována – se jako významnější kategorie objevuje pouze v Irsku (13 %). Respondentky zde popisovaly případy, kdy nemohly odejít z veřejných akcí kvůli tlaku nepřátelsky naladěného davu.

Podobné, i když spíše jednotlivé incidenty, zaznamenal také německý výzkum. Jedna z poslankyň popsala, jak násilné protesty v okolí Bundestagu ovlivňovaly její každodenní fungování po celé týdny – musela měnit své trasy a volit objíždky, aby se vyhnula možným střetům. Další německá poslankyně se cítila ohrožená řidičem parlamentní přepravní služby. Řidič navzdory jejím žádostem pokračoval v nebezpečném stylu jízdy a zároveň se vůči ní verbálně choval způsobem, který v ní vyvolával pocit ohrožení v situaci, kdy byla uzavřena v automobilu a plně odkázaná na jeho kontrolu nad situací.

*„Jednou v noci jsem měla řidiče z parlamentní autodopravy, který neustále mluvil a začal ve mně vyvolávat stále větší pocit neklidu. Konkrétně pronášel podivné poznámky o svém soukromém životě, bývalé partnerce a o tom, že kdyby měla zemřít, zůstal by s ní až do úplného konce. Tvrdil, že má zkušenosti ze záchranné služby a že už někdy rozřezával lidské tělo... a to všechno při řízení, kdy neměl ruce na volantu. Navzdory mým poznámkám a prosbám, aby držel ruce na volantu, mi jen odpověděl, že je profesionál.“
– respondentka (DE)*

Kvalitativní materiál z Německa – který není kvůli nereprezentativní návratnosti zahrnut do srovnávacích grafů – zachycuje také jediný případ ze všech pěti zemí, kdy byla poslankyně zcela bezdůvodně fyzicky napadena ve veřejném prostoru účastníkem krajně pravicové demonstrace. Mezi mladšími německými poslankyněmi do 40 let je navíc mimořádně vysoký výskyt výhrůžek zbraní: přibližně každá třetí respondentka uvedla, že se s takovou zkušeností setkala.

*„Jednou do mě zezadu strčil muž (účastník krajně pravicové demonstrace) a kopl mě zezadu do kolen, když jsem čekala na přechodu pro chodce. Málem jsem spadla do silnice pod projíždějící auta. Vážněji jsem se nezranila jen díky tomu, že útočník při kopnutí uklouzl.“
– respondentka (DE)*

Rozložení jednotlivých podtypů fyzického násilí napříč zeměmi představuje samo o sobě významné analytické zjištění. Maďarsko se výrazně odlišuje vysokým výskytem přímých fyzických útoků (55 %), zatímco v komparativních datech zde nebyly zaznamenány žádné výhrůžky zbraní. To naznačuje, že

fyzické násilí se zde typicky projevuje spíše jako spontánní a impulzivní konfrontace než jako organizovaná strategie zastrašování.

Naopak Slovensko je charakteristické především výhrůžkami zbraní a smrtí (37 %). Hromadné a koordinované výhrůžné incidenty zde vytvářejí obraz organizovaného politického zastrašování.

Česká republika vykazuje nejnižší hodnoty ve všech kategoriích, přesto ani zde fyzické incidenty během volebních kampaní zcela nechybí. Irsko – navzdory metodologickým omezením – vykazuje nejširší spektrum fyzických hrozeb, protože se zde objevují všechny tři sledované podtypy násilí.

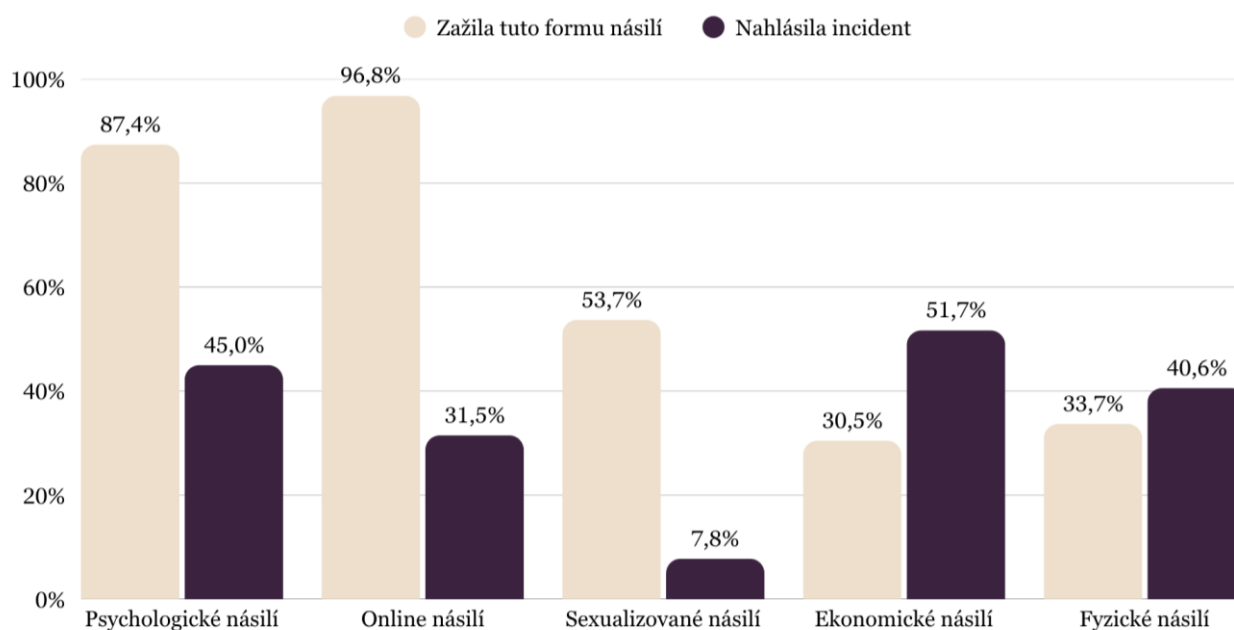
Souhrnně tato zjištění ukazují, že fyzické násilí je silně podmíněno konkrétním národním kontextem, a to nejen z hlediska své četnosti, ale i samotné povahy. Odráží politickou kulturu dané země, charakter pachatelů i míru tolerance vůči násilí namířenému proti političkám ve veřejném politickém prostoru.

Přestože je celkový výskyt fyzického násilí relativně nižší, právě tato forma vrhá nejširší „stín ohrožení“ – zasahuje i ženy, které jej osobně nikdy nezažily.

Nahlašování incidentů

Míra nahlašování – tedy podíl poslankyň, které svou zkušenost nahlásily prostřednictvím jakéhokoli formálního mechanismu – představuje jeden z nejméně optimálních ukazatelů ve výzkumu genderově podmíněného politického násilí. Vypovídá nejen o tom, jaké kroky dotčená osoba učinila, ale také o tom, co považovala za smysluplné, možné a bezpečné udělat. Údaje o nahlašování proto nejsou pouze statistikou chování: představují nepřímé ukazatele institucionální důvěry, míry „normalizování“ problému a skutečné dostupnosti existujících ochranných mechanismů. Nízká míra nahlašování tak nese svědčí o individuálním selhání, ale spíše poukazuje na strukturální problém. Představuje bod, v němž se střetává osobní zkušenost se systémovými nedostatky institucí.

Graf 12: Míra nahlašování různých forem genderově podmíněného násilí

Graf 12 porovnává míru výskytu pěti sledovaných forem násilí se skutečnou mírou jejich nahlašování. Ve třech kategoriích zůstává míra oznámení výrazně nižší než samotný výskyt zkušeností s násilím. Nejvýraznější rozdíl se ukazuje u sexualizovaného násilí: přestože některou jeho formu zažilo 53,7 % respondentek, pouze 8 % z nich incident oznámilo prostřednictvím formálního mechanismu; jde tak o vůbec nejnižší míru nahlašování ze všech sledovaných forem násilí.

Naopak nejvyšší míra nahlašování se objevuje u ekonomického násilí: z 30,5 % respondentek, které se s ním setkaly, nějaký typ formálního kroku podniklo 52 % z nich. U fyzického násilí dosahuje míra nahlašování 40,6 %, u psychologického násilí 45 % a u online násilí 32 %.

Z tohoto rozložení vyplývá zdánlivě paradoxní, avšak analyticky významný vzorec: nejrozšířenější formy násilí jsou nahlašovány nejméně často, zatímco ty nejméně časté bývají oznamovány nejvíce. Online násilí, které vykazuje nejvyšší míru výskytu (96,8 %), oznámilo pouze 32 % postižených respondentek, zatímco ekonomické násilí s nejnižším výskytem (30,5 %) oznámilo 52 % z nich.

Tento nepřímý vztah ukazuje na postupující proces „normalizování“ násilí: čím běžnější se určitá zkušenost stává, tím méně pravděpodobné je, že ji postižená osoba bude považovat za něco, co stojí za oznámení. Pravidelně přicházející nenávislné zprávy v online prostoru, opakující se sexistické poznámky nebo dlouhodobý psychologický tlak se postupně stávají „součástí zázemí“ každodenní politické práce – a právě proto přestávají být vnímány jako incidenty hodné nahlášení.

Dostupné mechanismy a zkušenosti s nahlašováním

Porozumění míře nahlašování incidentů vyžaduje přehled o tom, jaké formální i neformální mechanismy jsou v jednotlivých zemích k dispozici a nakolik jsou z pohledu poslankyň dostupné, bezpečné a účinné.

Nejrozvinutější síť dostupných mechanismů vykazuje Irsko. V případech fyzického násilí a výhrůžek smrti se postižené poslankyně obracejí především na Garda Síochána (irskou policii). Pokud jde o závažné výhrůžky bez přímého fyzického útoku, bývají prvním kontaktním místem vedoucí představitelé politických stran nebo personální oddělení stran. V případech sexualizovaného násilí jsou vedle policie dostupné také specializované podpůrné služby pro oběti sexuálního násilí. Problematický online obsah bývá nahlašován provozovatelům platform, někdy souběžně s oznámením policii.

Irský výzkumný materiál je jediný z pěti sledovaných zemí, který zaznamenává pozitivní a efektivní zkušenosti s institucionální podporou. Jedna z poslankyň označila za přínosnou jak podporu a monitoring ze strany policie, tak pomoc personálního oddělení své strany; jiná respondentka popsala pozitivní reakci politické strany na sexistický obsah na sociálních sítích. Tato zjištění naznačují, že tam, kde institucionální mechanismy skutečně fungují, jsou využívány a zároveň vnímány jako efektivní. Irský materiál tyto zkušenosti zachycuje formou shrnující narativní analýzy, nikoli prostřednictvím přímých citací respondentek.

Na Slovensku mezi formálními mechanismy výrazně vyčnívá Úřad pro ochranu ústavních činitelů, který byl hodnocen pozitivně. Jde o jedinou instituci, kterou některá z postižených poslankyň hodnotila jednoznačně kladně.

„Musím ale říct, že pokud jde o Úřad pro ochranu ústavních činitelů, měla jsem s nimi opravdu, opravdu velmi dobrou spolupráci. Narazila jsem tam na lidi, kteří byli naprosto skvělí, opravdu skvělí, takže alespoň z tohoto pohledu musím říct, že to bylo výborné.“

– respondentka (SK)

Policie se sice také jeví jako relativně dostupný nástroj řešení incidentů, kvalitativní materiál však ukazuje, že výsledky často výrazně závisí na přístupu konkrétního vyšetřujícího pracovníka. V několika případech respondentky popsaly bagatelizující, zlehčující nebo technicky nepřipravené reakce. Mechanismy pro nahlašování incidentů uvnitř politických stran existují pouze v některých stranách; v rámci institucí Národní rady Slovenské republiky neexistuje žádný formální mechanismus pro podávání stížností ani postup pro jejich vyšetřování.

V České republice představují hlavní formální kanály pro nahlašování incidentů policie a provozovatelé online platform.

„Nahlásila jsem to policii. V podstatě nic jiného nedává smysl, protože zablokování profilu ve skutečnosti nic neřeší.“

– respondentka (CZ)

Poslankyně se zároveň vědomě vyhýbají institucionálním mechanismům parlamentu – především Mandátovému a imunitnímu výboru. Kvalitativní materiál ukazuje, že vzhledem k veřejné a politizované povaze příslušných procedur se případy téměř nevyhnutelně dostávají do médií, což pro postižené osoby představuje sekundární viktimizaci. Některé poslankyně využívají placené

nástroje založené na umělé inteligenci pro moderování online obtěžování – jde o individuální, tržně založené řešení strukturálního problému, vůči němuž jim instituce neposkytují dostatečnou ochranu.

V Německu existuje širší spektrum možností nahlašování incidentů, neexistuje zde však žádný institucionalizovaný ani centralizovaný mechanismus, na který by se mohli obracet všichni politici a veřejní činitelé. Hlavní cestou, kterou postižené osoby využívají, jsou policie a státní zastupitelství; některé respondentky kontaktovaly přímo také Spolkový kriminální úřad (BKA), například zasláním výhrůžných dopisů k posouzení.

Uvnitř některých parlamentních klubů existují interní postupy: incidenty lze oznámit vedení klubu, pověřené či důvěryhodné osobě nebo vnitrostranickým ombudsmanům. Existence těchto mechanismů se však mezi jednotlivými stranami výrazně liší a jejich výsledky byly ženy, které je využily, často hodnoceny jako neuspokojivé, jak ukazuje následující příklad:

„Když jsem podala stížnost, neobjevila se žádná veřejná kritika ani žádné reálné důsledky. Přednost dostaly vnitrostranické mocenské boje – ten muž měl ve straně vlivné podporovatele.“
– respondentka (DE)

Přestože existují obecně dostupné mechanismy pro nahlašování obsahu na online platformách i poradenské podpůrné služby, specializované služby bývají často určeny pouze pro lokální političky nebo poskytují pouze zprostředkované poradenství. To znamená, že postižená osoba musí procházet několika kontaktními místy a často investovat vlastní čas i finanční prostředky, místo aby jí byla poskytnuta pomoc prostřednictvím centralizovaného postupu.

V Maďarsku nabývá otázka mechanismů nahlašování obzvláště závažné a specifické podoby. Genderově podmíněné násilí v politice zde není v právním řádu definováno jako samostatná právní kategorie, Istanbulská úmluva nebyla ratifikována a institucionální parlamentní mechanismy ochrany neexistují. V situaci, kdy je samotná instituce – parlament, poslanecký klub nebo vedení politické strany – přímým aktérem násilí nebo jeho pasivním umožňovatelem, není nahlašování pouze neúčinné, ale fakticky nemyslitelné: neexistuje žádné neutrální interní fórum, na které by se postižená osoba mohla obrátit.

„Dokud nebude ratifikována Istanbulská úmluva, nemá smysl mluvit odděleně o ochraně političek – celý systém je nedostatečný. Pokud zavedeme speciální pravidla pouze pro politické činitele, mohlo by se to obrátit proti nám.“
– respondentka (HU)

Překážky nahlašování

Celková míra nahlašování sexualizovaného násilí ve výši pouhých 8 % nejméně ilustruje proces „normalizování“ násilí a zároveň odráží nejsilnější tabu ze všech sledovaných forem násilí. Nejméně jsou v tomto ohledu data z České republiky a Maďarska: z poslankyň, které zažily sexuální obtěžování, nepodala ani jedna formální stížnost – míra nahlašování je zde nulová. Vyšší hodnotu vykazuje Slovensko (14 %) a ještě o něco vyšší Irsko (20 %), avšak napříč všemi zeměmi je viditelný jeden společný rys: sexualizované násilí je jen zcela výjimečně vnímáno jako incident, který by měl být formálně oznámen.

Kvalitativní materiál přitom konzistentně identifikuje hlavní důvody tohoto stavu: obavy ze stigmatizace, mocenskou asymetrii mezi pachatelem a postiženou osobou, absenci formálních parlamentních mechanismů pro podávání stížností a široce sdílené přesvědčení, že oznámení incidentu může mít závažnější důsledky než mlčení.

„Problémem je viktimizace. Násilí – ať už fyzické nebo verbální – by se nemělo podceňovat. Když někoho obviníte, jste to nakonec vy sama, kdo se musí bránit. Je to, jako kdyby vás někdo bodl nožem, a vy jste musela dokazovat, že jste si to sama nevyprovokovala.“
– respondentka (CZ)

Míra nahlašování fyzického násilí (40,6 %) je vyšší. Zvláště výrazná jsou data z Irska: mezi poslankyněmi, které zažily fyzické násilí, oznámilo incident policii (Gardaí) nebo vedoucím představitelům své politické strany 80 % z nich. Jde o nejvyšší míru nahlašování ze všech sledovaných zemí i forem násilí v rámci tohoto výzkumu. Tato zjištění naznačují, že fyzické násilí – tedy přímé útoky na tělesnou integritu nebo výhrůžky zbraní – je formou násilí, kterou jak postižené osoby, tak instituce nejspíše rozpoznávají jako čin hodný oznámení.

Podobně vysoká míra nahlašování ekonomického násilí v České republice (63,6 %), na Slovensku (63 %) a – s ohledem na dostupný vzorek – také v Německu, přestože tamní data nejsou reprezentativní, odráží skutečnost, že poškození majetku jako trestný čin bývá jasně identifikovatelné a zanechává důkazy vhodné pro policejní šetření.⁸

Samotná ochota incident oznámit však ještě nezaručuje účinnou institucionální reakci. Data z několika zemí ukazují, že propast mezi podáním oznámení a skutečně smysluplnou reakcí institucí je přinejmenším stejně hluboká jako rozdíl mezi samotnou zkušeností s násilím a rozhodnutím incident nahlásit.

Na Slovensku kvalitativní materiál ukazuje, že poslankyně, které podají trestní oznámení, se pravidelně setkávají se zlehčujícími, bagatelizujícími nebo technicky nepřipravenými reakcemi – zejména v případech online násilí a anonymních výhrůžek, kde se pachatele téměř nikdy nepodaří identifikovat.

„Když jsem to v minulosti oznámila, vyšetřující policista k tomu přistupoval velmi zlehčujícím způsobem. Poznamenal, že jsem veřejně činná osoba, a proto musím snášet vyšší míru kritiky. Přesně tak to nazval – takže podle něj byly výhrůžky vůči mé rodině jen formou kritiky. (...) Od té doby jsem ztratila důvěru v policii a už je jednoduše nekontaktuji.“
– respondentka (SK)

⁸ Podrobnější údaje z jednotlivých zemí viz výzkumné zprávy na <https://padesatprocent.cz/en/datahub>

„Mají problémy s dohledáváním pachatelů u těchto různých forem útoků, ať už jde o dopisy nebo online komunikaci. Zjistili například, že si dotyčný vytvořil e-mailovou adresu jen kvůli zaslání výhrůžky a poté ji zrušil, takže v době, kdy se k tomu dostali, už byla smazaná a nebylo možné zjistit nic dalšího o odesílateli.“

– respondentka (SK)

V Maďarsku není absence nahlašování důsledkem individuálního rozhodování, ale samotného nastavení systému. V závěrečné fázi procesu „normalizování“ již postižená osoba svou zkušenost nevnímá jako něco, co stojí za oznámení, protože ji považuje za cenu, kterou je třeba zaplatit za přítomnost v politice.

„Kdo vstoupí do veřejného života, musí vydržet všechno.“

– respondentka (HU)

V českém kontextu kvalitativní materiál zachycuje zkušenost zpětné reflexe: postižené poslankyně někdy zpětně litují, že nepodnikly žádné kroky, v danou chvíli však neviděly žádný dostupný mechanismus ani reálnou šanci na úspěch.

„Dnes už vím, že bych postupovala jinak. (...) Tehdy mi říkali, že je to zbytečné, že snaha potrestat pachatele nemá smysl a bude mě to stát jen peníze. Dnes už vím, že je důležité o tom mluvit a nebát se podniknout právní kroky.“

– respondentka (CZ)

Jedna z poslankyň v Německu popsala, že incident, který nahlásila, nebyl brán s odpovídající vážností. Takové reakce mohou dále posilovat tendenci k viktimizaci obětí, protože postižená politička následně získává pocit, že její zkušenost není důležitá nebo že na situaci reaguje přehnaně, přestože její případ měl být posuzován samostatně a s plnou vážností:

„Měla jsem pocit, že odložení případu [protože už probíhalo vyšetřování závažnějšího trestného činu] bylo přímým vzkazem směrem ke mně [...], že vlastně nezáleží na tom, když mě někdo takto hrubě uráží. Necítila jsem podporu ze strany právního státu, ani od policie, ani od justice. Když někdo ukradne auto a zároveň spáchá závažné napadení, přece se případ krádeže auta neodloží jen proto, že za napadení hrozí vyšší trest, ne?“

– respondentka (DE)

V Irsku se objevují ještě dva další charakteristické důvody nízké míry nahlašování incidentů: nedostatek času a energie a nedůvěra v dostupné mechanismy pro nahlašování problematického online obsahu.

„Měla jsem v úmyslu ty e-maily přeposlat dál, ale nikdy jsem se k tomu nedostala.“

– respondentka (IE)

„S online útoky už nic nedělám, kromě toho, že vypínám komentáře a blokuji uživatele.“

– respondentka (IE)

V Německu se obecná ochota incidenty nahlašovat jeví vyšší než v ostatních sledovaných zemích. Většina respondentek, které zažily některou formu násilí, se alespoň jednou obrátila na některý z dostupných kontaktních mechanismů, zejména v případech ekonomického a psychologického násilí. V jediném zaznamenaném případě fyzického násilí byla policie přítomna již v okamžiku incidentu a okamžitě zasáhla. Dotčená politička však neví, zda měl útok pro pachatele nějaké důsledky; podle všeho navíc ani nebyla dotázána, zda chce podat trestní oznámení.

Přestože se v Německu zdá být dostupná relativně široká infrastruktura pro nahlašování incidentů, efektivita těchto mechanismů není ani zde samozřejmá. Například v žádném z případů vandalismu namířeného proti kancelářím nebo volebním materiálům se nepodařilo identifikovat pachatele, což postupně oslabuje motivaci incidenty vůbec oznamovat.

Podobně jako v České republice, na Slovensku, v Maďarsku a Irsku je i v Německu sexualizované násilí nahlašováno jen zřídka. Incidentsy popsané v dotaznících často poukazovaly na kolegy nebo nadřízené jako pachatele a naznačovaly preferenci řešit situaci – pokud vůbec – interně, aby nebyla poškozena veřejná pověst politické strany nebo konkrétní osoby:

„[...] mužští kolegové, často dlouholetí poslanci nebo dokonce členové vlády, kteří vám při snaze působit obzvlášť galantně položí ruku na záda o něco níže, než by měli, nebo kteří při pozdravu s mimořádným zaujetím ‚minou‘ polibek na tvář [...]. Jako mladá poslankyně se velmi rychle naučíte to jednoduše snášet a nedělat z toho problém, abyste nebyla označena za ‚slepici‘ nebo ‚mrchu‘.“

– respondentka (DE)

Za mírou nahlašování nestojí nahodilá individuální rozhodnutí, ale identifikovatelné strukturální překážky. Patří mezi ně postupné „normalizování“ násilí jako kognitivní filtr, který z násilí činí běžnou součást každodenní politické práce a posouvá jej mimo hranici toho, co je ještě vnímáno jako incident hodný oznámení; nedůvěra vůči úřadům a interním institucionálním mechanismům; obavy ze sekundární viktimizace; normativní očekávání vyšší míry tolerance vůči útokům na veřejně činné osoby, které je na Slovensku zdůrazňováno dokonce i samotnou policií; absence formálních interních parlamentních mechanismů pro podávání stížností, na kterou konzistentně upozorňuje kvalitativní materiál ze všech sledovaných zemí; a v neposlední řadě také zkušenostně podložené přesvědčení, že nahlašování incidentů je neúčinné, které se objevuje jak v Německu, tak na Slovensku.

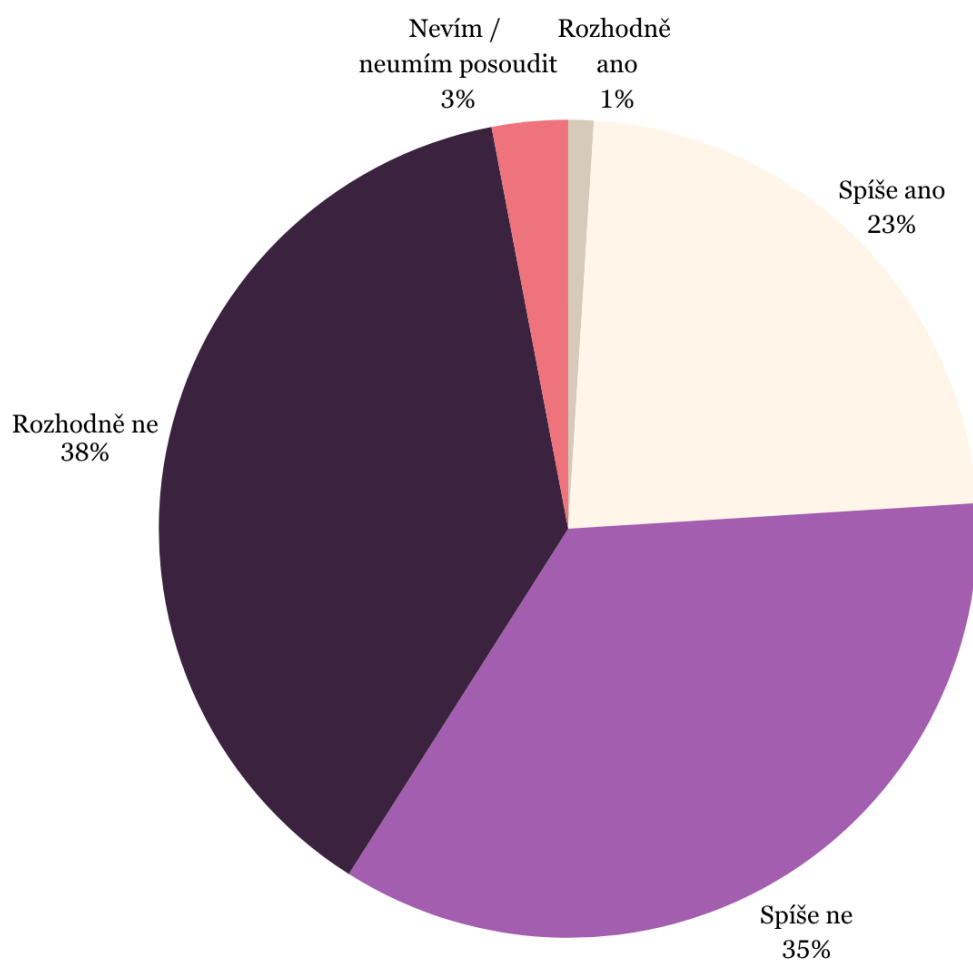
„[...] měla jsem pocit, že jsem na své zkušenosti zůstala sama a zůstala jim napospas – ať už šlo o sexistické chování členů mého vlastního parlamentního klubu (ty případy byly méně závažné, ale o to nepříjemnější kvůli tomu, že jsme byli ze stejného klubu), nebo o misogynní útoky přicházející zvenčí mimo parlament.“ – respondentka (DE)

Tyto překážky nepůsobí izolovaně, ale vytvářejí vzájemně se posilující systém. Nízká míra nahlašování přispívá k beztrestnosti pachatelů, což dále normalizuje násilí a následně ještě více snižuje ochotu incidenty oznamovat. Tento vzájemně se posilující cyklus představuje jeden z nejdůležitějších důvodů, proč výskyt genderově podmíněného násilí v politice zůstává vysoký napříč všemi sledovanými formami, zatímco smysluplné institucionální reakce ve většině kontextů nedosahují úrovně, kterou by bylo možné očekávat.

Efektivita existujících nástrojů

Graf 13 znázorňuje, nakolik respondentky považují stávající mechanismy a nástroje pro odhalování a řešení obtěžování, nenávistných projevů a sexualizovaného násilí vůči političkám za dostatečné. Odpovědi ukazují na celkově výrazný nedostatek důvěry ve stávající systémy.

Graf 13: Jsou podle vás dostatečné mechanismy a nástroje, jak obtěžující, nenávistné a sexualizované projevy či násilí vůči političkám odhalovat a postihovat?

Jasná většina respondentek vyjadřuje negativní postoje. Největší podíl, 38 %, odpověděl na otázku „rozhodně ne“, dalších 35 % pak uvedlo „spíše ne“. Celkem tedy 73 % respondentek považuje stávající mechanismy odhalování a řešení různých forem násilí vůči političkám za nedostatečné.

„Někdy lidem, kteří za to nesou odpovědnost, chybí vůle to řešit; jindy jim chybějí prostředky, například technické – je to tedy kombinace těchto faktorů. Zároveň záleží i na tom, kdo například vede ministerstvo a jak komunikují politici, kteří jsou momentálně u moci na nejvyšších úrovních – co říkají a jakým způsobem to říkají – a to samozřejmě ovlivňuje, jak si lidé nastavují své priority a podobně.“

– respondentka (SK)

Naproti tomu menší část respondentek vyjádřila důvěru ve stávající mechanismy: 23 % odpovědělo „spíše ano“ a pouze 1 % uvedlo „rozhodně ano“. Malá část respondentek (3 %) zvolila odpověď, že neví nebo nedokáže situaci posoudit.

Celkově výsledky ukazují, že mezi respondentkami převažuje přesvědčení o nedostatečnosti současných nástrojů a mechanismů. Důvěru, byť i mírnou, v jejich fungování vyjadřuje pouze menšina. Zjištění tak poukazují na jasnou potřebu silnějších a efektivnějších systémů pro prevenci a řešení obtěžování a násilí vůči ženám v politice, se zvláštním důrazem na online prostředí.

„Upřímně si myslím, že bychom se měli více zaměřit na bezpečnost v online prostoru. Naprosto chápu svobodu slova a svobodu projevu – to vše je samozřejmě důležité – ale zároveň si myslím, že bychom měli sociální sítě určitým způsobem regulovat; jinak by to neměly být platformy využívané v politickém kontextu.“ – respondentka (CZ)

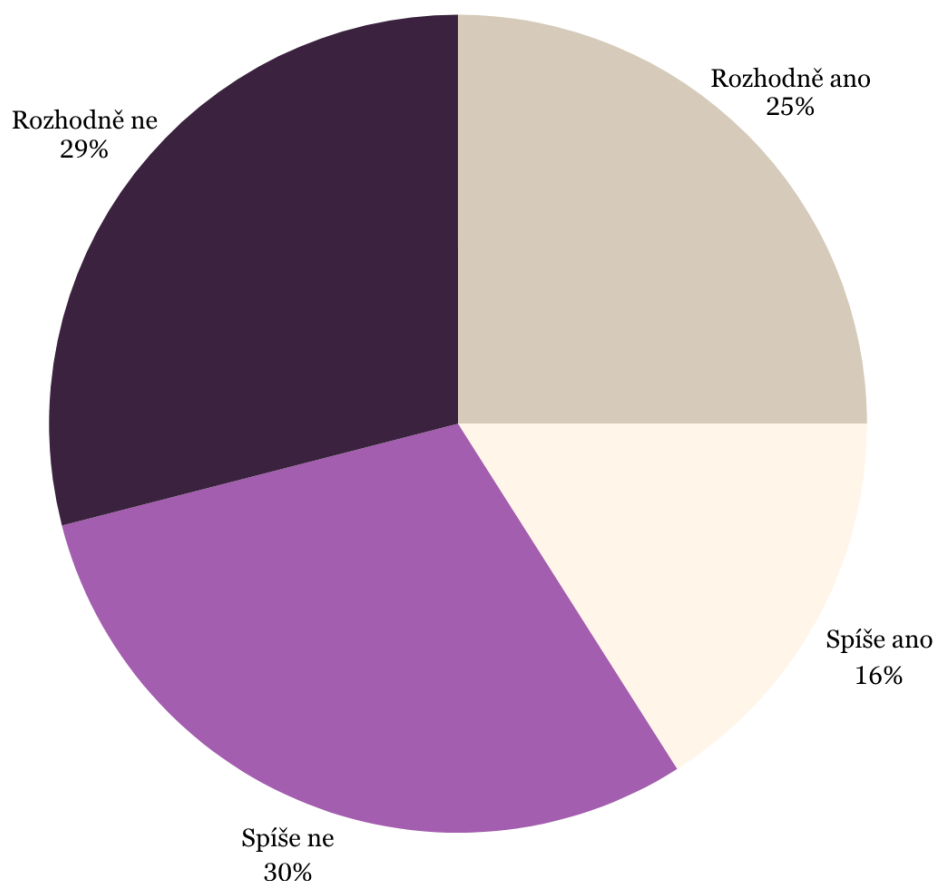
I v Irsku, které disponuje dobře rozvinutou sítí dostupných mechanismů pro nahlašování incidentů, *„respondentky poukazují na vnímanou nedostatečnost současného stavu a zdůrazňují potřebu důslednějšího prosazování a implementace stávající legislativy vůči uživatelům sociálních sítí i provozovatelům platform.“*

Negativní dopady na politickou aktivitu

Zkušenosti s genderově podmíněným násilím vůči ženám v politice mohou mít závažné dopady na jejich profesní i osobní život, včetně duševního a fyzického zdraví. Dalším dobře zdokumentovaným důsledkem genderově podmíněného násilí je autocenzura nebo omezení vlastní politické aktivity, například v podobě odchodu ze sociálních sítí, neúčasti ve veřejných debatách, změny zaměření odbornosti na oblasti politiky vnímané jako méně kontroverzní či v krajních případech úplného odchodu z veřejného působení.

Graf 14 zobrazuje, do jaké míry respondentky uvádějí vyhýbání se určitým tématům nebo omezování své politické činnosti. Celkově 41 % uvádí určitou míru omezení, přičemž 25 % odpovídá „rozhodně ano“ a 16 % „spíše ano“. Na opačném konci spektra přibližně dvě třetiny svou činnost neomezují, téměř rovnoměrně rozdělené mezi ty, které ji rozhodně neomezují (29 %), a ty, které ji spíše neomezují (30 %).

Graf 14: Vyhýbáte se některým tématům nebo omezujete svou politickou aktivitu z obavy, že budete terčem nenávistných komentářů, obtěžujícího chování, nebo dokonce násilí?

Tato omezení mají několik konkrétních podob. Nejvýrazněji se projevují tím, že mnoho respondentek omezuje svou přítomnost na sociálních sítích nebo správu svých účtů zcela přenechává svým

asistentům či týmům. Mimo digitální prostor respondentky ve všech pěti zemích rovněž popisují úpravy svých harmonogramů a zvažování, kterých aktivit se zúčastní, což je motivováno snahou snížit riziko fyzického násilí nebo výhrůžek. Tyto vzorce společně ukazují širší trend: genderově podmíněné násilí má výrazně ochromující dopad na politickou participaci žen.

„Nejde o to, že bych se k určitému tématu vůbec nevyjadřovala, ale neustále zvažuji, co si vezmu na sebe, co přesně řeknu, jak to jako mladá žena podám a jaký druh nenávisti to vyvolá. Je to neustálá součást mého rozhodování.“

– respondentka (CZ)

„Byla období, kdy jsem se na několik měsíců úplně odpojila od Facebooku.“

– respondentka (HU)

„Když se pohybuji sama mimo domov, nyní dodržuji přesný harmonogram toho, kde budu, a po návratu se také hlásím svým zaměstnancům.“

– respondentka (IE)

„V té době jsem se také bála chodit pěšky do Bundestagu; ze strachu z fyzických útoků jsem chodila oklikami nebo využívala parlamentní autodopravu, i když bych normálně šla pěšky.“

– respondentka (DE)

„Řekla bych, že je to obrovská zátěž pro psychické zdraví – člověk se musí naučit s tím fungovat. Ty komentáře a reakce na vzhled... můžeme být sebelépe psychicky odolné nebo sebevědomé, ale stejně to člověkem otřese, vyvolává to pochybnosti a zkrátka mi to bere spoustu času, protože se soustředím na věci, které bych jinak vůbec nemusela řešit a mohla bych ten čas využít lépe. A také to ovlivňuje pocit bezpečí.“

– respondentka (SK)

Přestože německá zjištění nejsou reprezentativní, přibližně jedna ze čtyř poslankyň se vyhýbá určitým tématům (například opatřením souvisejícím s pandemií COVID-19, migrační politice nebo tématům vztahujícím se ke konkrétním zemím či regionům) ze strachu, že se stane terčem nenávisti a obtěžování.

I když je německý výzkumný vzorek příliš malý pro zobecňující závěry, je pozoruhodné, že polovina političek, které uvedly, že mají tendenci vyhýbat se některým tématům, se zároveň identifikuje jako osoby s tzv. migračním původem. To naznačuje silnější odrazující efekt působící vůči ženám z marginalizovaných skupin. Autocenzura a opatrnost při vyjadřování se k tématům, která mají přímou nebo domnělou souvislost s jejich původem, tak dopadají na tuto skupinu výrazněji než na poslankyně bez tzv. migračního původu. Jejich identita se tím stává dalším důvodem pro kritické napadání, projevy nenávisti a násilí, propojeným s faktem, že jde o ženy.

Závěr

Komparativní analýza shrnující poznatky z pěti zapojených zemí – České republiky, Německa, Maďarska, Irsko a Slovenska – ukazuje, že násilí vůči ženám v politice není izolovaným, nahodilým ani kontextově omezeným jevem. Naopak jde o systémový, rozšířený a hluboce zakořeněný fenomén, a to napříč všemi pěti demokratickými státy.

Přestože se jednotlivé země liší, pokud jde o politický systém, míru zastoupení žen i institucionální uspořádání, výsledky výzkumu odhalují výrazný společný rys: genderově podmíněné násilí zažívá naprostá většina poslankyň, zejména ve formě psychologického a online násilí. Rozsah online útoků i prokázaná vysoká míra psychologického a sexualizovaného násilí svědčí o tom, že nejde o výjimečné zkušenosti jednotlivých žen, ale o běžnou součást jejich veřejného působení.

Z výzkumu vyplývá, že psychologické a online násilí představují téměř univerzální zkušenost žen v politice, přičemž ve většině sledovaných zemí přesahuje jejich výskyt 90 %. Významně rozšířené je rovněž sexualizované násilí. Projevy ekonomického a fyzického násilí jsou sice méně časté, přesto však hrají zásadní roli v oslabování schopnosti žen vykonávat svůj mandát. Ekonomické násilí se jeví jako strategický mechanismus, zaměřený na materiální podmínky nezbytné pro politickou participaci, zatímco fyzické násilí funguje jako odstrašující prostředek, s dopady nejen na přímé oběti, ale také na chování dalších osob, včetně rodinných příslušníků a zaměstnanců.

Výzkum zároveň upozorňuje na zásadní paradox ve vztahu mezi rozšířeností násilí a nahlašovaním incidentů. Nejčastější formy násilí – zejména online a psychologické násilí – jsou zároveň nejméně často nahlašovány, zatímco méně rozšířené formy, například fyzické či ekonomické násilí, častěji vedou k formálním krokům. Tento nepřímý vztah naznačuje, že dochází k „normalizování“ násilí, tj. k situaci, kdy opakovaná zkušenost s útoky snižuje očekávání postižených, pokud jde o možnost nápravy, i jejich důvěru v institucionální mechanismy. V konečném důsledku tento stav přispívá k přetrvávající nízké míře zapojení žen do politického života.

Jedním z klíčových zjištění této zprávy je absence specializovaných, dostupných a důvěryhodných institucionálních mechanismů ve všech pěti sledovaných zemích. I tam, kde určité možnosti nahlašování existují, bývají často vnímány jako neúčinné. V některých kontextech, zejména pokud násilí vychází přímo z politického prostředí, může být podání oznámení nejen neúčelné, ale prakticky nemyslitelné. Tato systémová mezera přenáší odpovědnost za zvládnutí projevů násilí na samotné političky, které jsou nuceny řešit související rizika individuálně a často za značných osobních, profesních i finančních nákladů.

Důsledky násilných projevů vůči ženám v politice přitom přesahují individuální újmu, jelikož dle výzkumu vedou k autocenzuře, ke změnám chování, případně k omezení iniciativy či k úplnému stažení se z veřejného prostoru. Násilí vůči političkám tak nefunguje pouze jako forma osobního útoku, ale také jako mechanismus demokratického vylučování. Omezuje se jím, či hlasy jsou slyšet, či perspektivy jsou zastoupeny a v konečném důsledku i jak funguje demokracie samotná.

Zpráva poukazuje na potřebu zásadní změny v tom, jak je násilí vůči ženám v politice chápáno a řešeno. Nemělo by být vnímáno pouze jako individuální problém nebo otázka genderové rovnosti, ale jako širší strukturální demokratická a institucionální výzva, která vyžaduje koordinovanou a systémovou reakci. Přetrvávající tolerance projevů násilí či přímo jeho „normalizování“ přímo

ovlivňují politické zastoupení žen, omezují rovný přístup k politické participaci a oslabují inkluzivitu, legitimitu i odolnost demokratických institucí.

Celkově výsledky výzkumu poukazují na naléhavou potřebu zavedení koherentních, vymahatelných a genderově citlivých institucionálních opatření na národní i evropské úrovni. Ta by měla zahrnovat nastavení dostupných mechanismů nahlašování, etických standardů i bezpečných postupů při oznamování incidentů v parlamentním prostředí. Problematiku násilí vůči ženám v politice nestačí řešit ad hoc či čistě pomocí reaktivních opatření. Je třeba přejít k dlouhodobým systémovým intervencím a k nastavení skutečně efektivních mechanismů, včetně ošetření online prostoru coby jednoho z hlavních prostředí, kde k násilí dochází.

Bez přijetí potřebných opatření bude genderově podmíněné násilí v politice dál působit jako překážka rovného přístupu k politické participaci a tím ohrožovat i demokracii jako takovou.

